gemeente Loon op Zand

Programmabegroting 2022 - 2025

Kaatsheuvel | Loon op Zand | De Moer

Voorwoord

Het is met zowel enige trots als terughoudendheid dat het college u de begroting 2022 aanbiedt.

Trots omdat we er in slagen een gezonde begroting aan te bieden die de komende vier jaar sluitend is. Deze positieve ontwikkeling vindt haar oorsprong in zowel het voortzetten van de ingezette beheersmaatregelen in 2021 als in de incidentele compensatie van de jeugdmiddelen vanuit het Rijk.

Terughoudend zijn we omdat we financiële onzekerheden zien voor de langere termijn. De structurele ontwikkeling van het gemeentefonds is onzeker. Daarnaast staan we zelf aan de vooravond van een aantal keuzes rondom bijvoorbeeld onderwijshuisvesting, ICT-landschap, Omgevingswet, dienstverleningsconcept en de gemeentelijke huisvesting.

Enige terughoudendheid is ook gepast en geboden omdat 2022 een bijzonder jaar is. Op 16 maart 2022 zijn de gemeenteraadsverkiezingen. De samenleving is herstellende van corona. De effecten van beide klinken in 2022 nog stevig door.

Trots zijn we erop niettemin te hebben durven kiezen. We hebben de wens van de gemeenteraad, om als het enigszins kan als zelfstandige gemeente te kunnen blijven fungeren, vertaald in extra inspanningen. We brengen onze organisatie en de systemen die haar ondersteunen onverwijld op gezonde sterkte. We versterken, schragen en stutten zonder terughoudendheid onze interne organisatie. Investeren in het vinden en vasthouden van goede mensen en in hun opleiding komt de bevolking en ondernemers van onze gemeente ten goede. We werpen onze schroom op dat vlak af.

Datzelfde geldt voor investeren in het voorliggend veld (sociaal domein). Onze gemeenschap is, ook door corona, hechter geworden en naar elkaar toegegroeid. Dat verdient bestendiging. Het thema duurzaamheid verdient meer dan lippendienst. In de openbare ruimte starten we enkele grote projecten en andere gaan we voorbereiden. Tegelijkertijd kunnen we lokale lasten verlagen en de toeristenbelasting in 2022 bevriezen zonder van ‘verjubelen’ te worden beschuldigd.

Al met al zien we de toekomst weer met gepast vertrouwen tegemoet. Na twee jaar secure financiële herstructurering durven we te stellen weer ‘in control’ te zijn. We vertrouwen u en alle meelezende belangstellenden vanaf dit punt toe aan de veilige handen van onze financiële mensen. Zij hebben de voorbije jaren, maanden en weken in moeilijke omstandigheden goed werk verricht waarvoor we hen op deze plaats hartelijk willen danken.

Bovenal wensen wij u veel plezier bij het lezen van onze ambities in 2022.

Kaatsheuvel,
28 september 2021

Inhoudsopgave

	Pag.
Voorwoord	1
Inhoudsopgave	2
Financieel perspectief	3
Leeswijzer	6
Venster 1. Bestuur en dienstverlening	7
Venster 2. Gemeenschappen	10
Venster 3. Omgeving en economische ontwikkeling	19
Venster 0. Algemene dekkingsmiddelen en overhead	25
Paragraaf 1. Lokale heffingen	26
Paragraaf 2. Risicomanagement en weerstandsvermogen	29
Paragraaf 3. Onderhoud kapitaalgoederen	33
Paragraaf 4. Bedrijfsvoering	37
Paragraaf 5. Financiering	42
Paragraaf 6. Verbonden partijen	44
Paragraaf 7. Grondbeleid	53
Overzicht van baten en lasten	57
Incidentele baten en lasten	57
Staat van reserves en voorzieningen	58
Bijlage 1. Investeringsagenda	59
Bijlage 2. Begroting in taakvelden	61
Bijlage 3. Van oude naar nieuwe programma-indeling	62
Bijlage 4. Beleidsindicatoren BBV	63

Financieel perspectief

Startpunt begrotingsproces

Het startpunt in dit begrotingsproces bepaalden we nadat we de ontwikkelingen in de algemene uitkering verwerkten, maar ook de effecten van de financiële uitgangspunten in de kadernota 2022 en de herschikking van budgetten op basis van effecten van eerdere besluitvorming.

	2022	2023	2024	2025
Meerjarenbegroting 2021 – 2024	-267	-80	90	728
- Algemene uitkering	2.592	1.803	1.284	811
- Uitgangspunten kadernota	803	612	540	442
- Herschikking van budgetten	-611	-236	-91	-131
Startpunt begrotingsproces	**2.517**	**2.099**	**1.823**	**1.850**

Het saldo meerjarenbegroting 2021 – 2024 is het saldo na verwerking van berap 2021-1. In de regel “algemene uitkering” verwerkten we drie grote ontwikkelingen:

- Meicirculaire conform opgave in de raadsinformatiebrief.
- De incidentele compensatie jeugd als gevolg van de arbitragezaak. Deze is enkel toegezegd voor 2022. Het is toegestaan om 75% mee te nemen in de jaren 2023 – 2025. Het structurele karakter van de compensatie jeugdgelden is afhankelijk van de formatie. Het beeld hierover vanaf 2026 is onbekend.
- Uit de meest recente berichtgeving omtrent de herverdeling gemeentefonds blijkt dat het nadelig effect oploopt tot (gemaximeerd) € 60,- per inwoner. Dit wordt stapsgewijs ingevoerd vanaf 1 januari 2023 met treden van € 15,- per inwoner per jaar. Het maximale effect wordt daarmee bereikt in 2026.

Binnen de herschikking van budgetten is een diversiteit van onderwerpen opgenomen variërend van het verwerken van besluiten zoals het beheerplan bijzondere objecten tot de aanpassing van prognoses in het sociaal domein.

Voorstellen voor nieuw beleid

In deze begroting legt het college een aantal keuzes voor nieuw beleid voor aan uw raad. Voor een belangrijk deel hebben deze betrekking op de uitvoering van het amendement “Bestuurlijke Toekomst” d.d. 15 juli 2021. In het amendement roept de raad het college op om in beeld te brengen wat nodig is om een voldoende toekomstbestendige organisatie neer te zetten. Vanuit het proces van de organisatieontwikkeling waren we hier al mee bezig. Voor een belangrijk deel is bekend wat nodig is. Voor een deel is dat nog niet bekend. We moeten nog keuzes maken over:

- Voorkeursscenario in het dienstverleningsconcept
- Consequenties die voortvloeien uit een onderzoek naar het ICT-landschap
- Voorkeuren voor het kantoorconcept

Daarnaast voeren we in 2022 een onderzoek uit naar de benodigde aanpassingen in het functiegebouw, zodat deze beter aansluit op de meest recente inzichten en omstandigheden. De verwachting is dat dit een structureel effect met zich meebrengt. Met de genoemde onzekerheden is in financiële zin nog geen rekening gehouden. Voor het functiegebouw maken we al wel een eerste structurele inschatting. Onduidelijk is hoe accuraat die inschatting is.

Een tweetal onzekerheden namen we mee in het voorstel, zonder deze – op dit moment – financieel te vertalen:

- Uit de haalbaarheidsstudies De Vaert en Van Haestrechtcollege moet blijken in hoeverre nieuwbouw noodzakelijk is en vanaf wanneer dit gerealiseerd kan worden. Het eventuele financiële effect hiervan (structurele kapitaallasten) wordt zichtbaar vanaf 2025/ 2026.
- Vanaf 1 juli 2022 treedt de Omgevingswet in werking. De structurele effecten (ook in financiële zin) zijn op dit moment nog niet bekend en zullen in de loop van 2022 duidelijker worden

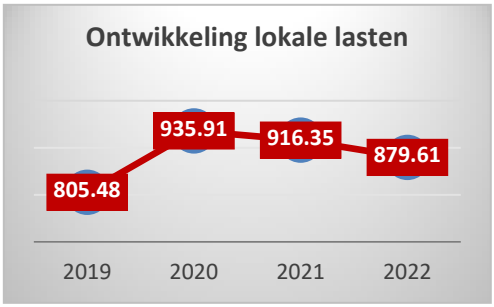
Gegeven deze onzekerheden legt het college de volgende keuzes aan de raad voor:

	2022	2023	2024	2025
Startpunt begrotingsproces	2.517	2.099	1.823	1.850
- Bevriezen stijging toeristenbelasting 2022	-64	-64	-64	-64
- Uitvoeringsbudget organisatieontwikkeling	-483	-622	-472	-322
- Personele ontwikkelingen	-591	-738	-698	-698
- Externe bezwaarschriftencommissie	-28	-28	-28	-28
- Pilot gidsfunctie	-75	-75		
- Subsidie De Rode Loper	-26	-27	-28	-28
- Subsidie Kiemuur	-21	-21		
- Vroegsignalering: inzet MEEplus	-14	-14	-14	-14
- Duurzaamheid	-99	-54	-54	-54
- Economische impulsen	-65			
- Storting algemene reserve	-500	-500	-400	-400
Saldo meerjarenbegroting 2022 – 2025	**551**	**-44**	**65**	**242**

Deze keuzes lichten we in de Vensters toe onder de noemer “Wat mag het kosten?”. Met deze keuzes geven we in deze begroting ook een antwoord op enkele moties:

- Motie “begroting” (9 november 2020) waarin het college wordt opgeroepen te onderzoeken wat nodig is om de handelwijze van het mogelijk maken structureel voort te zetten.
- Motie “klaar staan na corona” (9 november 2020) waarin het college wordt opgeroepen om ons samen met alle inwoners van de gemeente voor te bereiden op de tijd na de coronacrisis. Deze en de vorige motie zijn vertaald onder de organisatieontwikkeling waarbij we zeggen dat we vooral leren van corona en de positieve ervaringen meenemen bij procesoptimalisaties etc.
- Motie “toeristenbelasting” (9 november 2020) waarin het college wordt opgeroepen om – wanneer dat verantwoord is – het tarief voor de toeristenbelasting tegen het licht te houden: de onzekerheden zijn groot (zoals geschetst). Toch vindt het college het verantwoord om het tarief van de toeristenbelasting in 2022 te bevriezen op het niveau van 2020.
- Motie “OBS De Start” (9 november 2020) waarin het college wordt opgeroepen om te doen wat nodig is om het onderwijs in De Moer te behouden. Met het behalen van de leerlingenaantallen voor het schooljaar 2021/2022 lijkt de urgentie niet meer te bestaan. In deze begroting zetten we de bijdrage aan OBS De Start voort conform de historische rekensystematiek.

Verlaging lokale lasten

In de programmabegroting 2020 bepaalde de raad dat er jaarlijks een stijging wordt toegepast op de OZB van 2,5% op de opbrengst. Volgens de gestelde voorschriften moeten de tarieven voor afvalstoffenheffing en rioolheffing kostendekkend zijn. Deze uitgangspunten werden bevestigd in de besluitvorming bij de kadernota 2022. De ingezette daling van de totale lokale lasten in 2021 zet ook in 2022 door. De tarieven voor zowel

rioolheffing als afvalstoffenheffing dalen. Bovendien is het mogelijk om in 2022 een éénmalige korting toe te passen op het tarief van € 20,- per huishouden. In de paragraaf lokale heffingen lichten we de ontwikkeling van de tarieven toe.

Investeringsagenda

Zoals we in de begroting 2021 en de kadernota 2022 aankondigden vond een actualiseringsslag plaats in de investeringsagenda. Er ligt een aantal jaar achter ons met vertraging in de uitvoering. Deze vertraging halen we op dit moment in. Bovendien bepaalden we van de aanwezige werkvoorraad welke prioriteiten we aan activiteiten moeten geven. In de praktijk hebben investeringsprojecten doorgaans een doorlooptijd van minimaal twee jaar, uitgesplitst in een jaar van voorbereiding en een jaar van uitvoering. In de meerjarige investeringsagenda maken we dit nu beter inzichtelijk. Wel vragen we in deze begroting, voor de projecten die starten, het volledige krediet aan. We laten wel beter zien in welk jaar de voorbereiding start en wanneer wij verwachten dat de uitvoering zal starten. Dit heeft geleid tot een gewijzigde investeringsagenda, zoals deze ook is uitgewerkt in de bijlage bij deze begroting.

Leeswijzer

Deze begroting heeft een ander uiterlijk en een andere opzet dan het afgelopen jaar. Met name de beleidsbegroting is veranderd. Het eerste wat u ziet is dat we een andere programma-indeling hanteren. De raad stelde deze indeling vast bij de kadernota 2022. We presenteren de beleidsambities geordend naar vensters die aansluiten bij het toekomstperspectief. Een venster bestaat uit enkele thema's, als clustering van diverse taken en activiteiten. Als bijlage bij deze begroting is een was-wordt tabel opgenomen zodat u precies kunt zien hoe onderwerpen verplaatst zijn.

Een venster kent een vaste structuur. We starten met het schetsen van de paraplu voor het venster. Dit is de lange termijn ambitie voor het bestuurlijke, sociale, respectievelijk het fysieke domein. Per thema beantwoorden we de w-vragen:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we daar voor doen?

"Wat willen we bereiken?" gaat over de maatschappelijke effecten waar we binnen het thema naar streven. Deze zijn afgeleid van de ambities in vastgestelde beleidsdocumenten. We kiezen hier voor een opsomming. In de begroting laten we vooral zien hoe de middelen worden toegekend aan de beleidsdomeinen en om welke reden. Voor verdere uitleg verwijzen we naar de specifieke beleidsdocumenten.

Als gemeente hebben we een groot aantal reguliere en vaste activiteiten. Denk bijvoorbeeld aan het uitgeven van paspoorten of het verlenen van subsidies. Hier gaat het merendeel van de personele en financiële inzet naar toe. Het gesprek met de raad richt zich vaak op ontwikkelingen en innovaties; de opgaven. Voor een aantal activiteiten is gekozen om de uitvoering in samenwerkingsverbanden uit te voeren. Onder de noemer "wat gaan we daar voor doen?" geven we alle drie deze onderdelen weer.

- We beschrijven een aantal van onze reguliere activiteiten. We maken deze inzichtelijk door – waar mogelijk – voor deze activiteiten een outputgeoriënteerd kengetal op te nemen. Deze kengetallen zijn in de begroting bedoeld om de gewenste trend te laten zien. In de jaarrekening zullen we deze kengetallen op basis van realisatie weergeven. Dit is bedoeld om met elkaar het gesprek te kunnen voeren over de ontwikkeling die werkelijk is gerealiseerd. Dit is de eerste maal dat we gebruikmaken van outputgeoriënteerde kengetallen. We zullen dit in de komende jaren verder invullen, uitwerken en verfijnen zodat de informatiewaarde toeneemt.
- De activiteiten van een verbonden partij kunnen bijdragen aan diverse ambities en resultaten. Echter, in financiële zin is elke verbonden partij verbonden aan een thema. Als een verbonden partij financieel is opgenomen onder een thema dan wordt die genoemd.
- Tot slot komen de opgaven per thema aan de orde. Als een verkorte opdrachtformulering geven we in begroting weer wat u van het college mag verwachten. Deze opgaven definieerden we in de kadernota 2022.

We sluiten een venster af met het beantwoorden van de vraag "Wat mag het kosten?". Voor het begrotingsjaar laten we per thema zien wat de baten en lasten zijn van bestaand beleid. Het gaat hierbij om het doorvoeren van gewijzigde prognoses en de consequenties van eerder genomen besluiten. De keuzes die we noemden in het financieel perspectief laten we zien onder voorstellen voor nieuw beleid. Voor de toelichting van deze voorstellen sluiten we aan bij de systematiek van de financiële toelichtingen in de bestuursrapportage. Een positief effect laten we zien met V. Een negatief effect laten we zien met "-" en N. We ronden de bedragen in deze begroting af op € 1.000,-, tenzij dit anders is aangegeven.

Venster 1. Bestuur en dienstverlening

Ambitie

Onze inwoners zijn betrokken bij hun omgeving. Zij voelen zich verantwoordelijk. Samen met onze inwoners en (maatschappelijke) organisaties maken we onze gemeente toekomstbestendig. We spelen in op vragen vanuit de samenleving. We denken in mogelijkheden. We werken samen met andere overheden als dit ons meerwaarde oplevert. Ieder doet daarin wat hij kan.
We staan klaar voor onze inwoners met onze dienstverlening; van het uitgeven van een paspoort tot het gezamenlijk oplossen van maatschappelijke uitdagingen. We doen dit met een robuuste en toekomstbestendige organisatie.

1.1. Bestuur en organisatie

Wat willen we bereiken?

- We pakken uitdagingen samen met onze inwoners en (maatschappelijke) organisaties aan.
- Onze organisatie is robuust en toekomstbestendig
- We zijn een weerbare en integrale ambtelijke en bestuurlijke organisatie

Wat gaan we daar voor doen?

Binnen onze reguliere taken:

	0-meting	2022	2023
We faciliteren verschillende vormen van inwonerparticipatie			
- *Aantal metingen inwonerpanel*	2	4	4
Het uitvoeren van verkiezingen			
- *Er is een onweerlegbare verkiezingsuitslag*	Ja	Ja	Ja
We stimuleren jongeren om zich maatschappelijk actief in te zetten			
- *Aantal vergaderingen kindergemeenteraad*	1	4	6
We maken gemeentelijk beleid begrijpelijk en toegankelijk			
- *% notities op B1-niveau*			

Onze verbonden partijen:

- Regio Hart van Brabant

Onze speerpunten:

Organisatieontwikkeling	
Doel:	Een solide en wendbare organisatie die werkt vanuit de kernwaarden resultaat, vitaliteit en samenwerken.
Inhoud:	Uitvoering geven aan het ontwikkelprogramma zoals toegelicht in de paragraaf Bedrijfsvoering met in 2022 de volgende accenten: - Doorlichten, optimaliseren en digitaliseren werkprocessen - ICT systemen, landschap en menskracht op niveau brengen - Terugdringen inhuur, versterken van onze wervingskracht binnen de krappe arbeidsmarkt en realiseren optimale inzet van onze vaste bezetting.
Financiën:	De financiële paragraaf is uitgewerkt in de paragraaf bedrijfsvoering
Planning:	Zie hiervoor de paragraaf bedrijfsvoering.
Risico's:	Het uitvoeren van dit ontwikkelprogramma heeft grote impact op de lopende organisatie. Het veranderproces vraagt tijd, aandacht en expertise. Anders ontstaat een groot risico op verkeerde of niet daadwerkelijk geborgde veranderingen.

1.2. Dienstverlening

Wat willen we bereiken?

- Onze inwoners zijn tevreden over onze dienstverlening
- We zijn goed bereikbaar voor onze inwoners

Wat gaan we daar voor doen?

Binnen onze reguliere taken:

	0-meting	2022	2023
Het leveren van publieksdienstverlening aan onze inwoners			
- *Inwoners kunnen binnen drie werkdagen terecht voor het maken van een afspraak bij burgerzaken*	80,7%	85%	85%
Zorgen voor een goede verwerking van belangrijke levens-gebeurtenissen van onze inwoners zoals geboorte, huwelijk, paspoort, rijbewijs, verhuizing en naturalisatie			
- *Score op de zelfevaluatie:*			
○ *BRP proces en privacy*	70,7%	80,0%	87,0%
○ *BRP bestandscontrole*	100,0%	100,0%	99,0%
○ *Proces uitgifte paspoorten en NL identiteitskaarten*	76,3%	80,0%	
○ *Controle van 50 geselecteerde persoonslijsten*	42,0%	50,0%	87,0%
Telefonische bereikbaarheid			
- *Waardering van ons telefonisch klantcontact*	5,8	7,0	8,0

Onze speerpunten:

Het dienstverleningsconcept is één van de zes onderdelen van de roadmap organisatieontwikkeling. Deze is integraal onderdeel van de opgave organisatieontwikkeling (thema 1.1.) en ook verder uitgewerkt in de paragraaf bedrijfsvoering.

1.3. Openbare orde en veiligheid

Wat willen we bereiken?

- We bieden een veilige woon-, leef-, werk- en recreatieomgeving voor onze inwoners, ondernemers en bezoekers

Wat gaan we daar voor doen?

Binnen onze reguliere taken:

- We bieden een preventieve en accurate, integrale aanpak op overlast en kwetsbare personen;
- We zetten in op het terugdringen van high impact crimes;
- We spannen met onze partners samen tegen ondermijning;
- We vergroten het bewustzijn ten aanzien van brand(on)veiligheid.

Jaarlijks vindt een evaluatie plaats op het focusblad die we vertalen naar nieuwe prioriteiten. De relevante kengetallen vindt u terug op het focusblad en in deze evaluatie.

Onze verbonden partijen:

- Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant
- RAV

Wat mag het kosten in 2022?

	Bestaand beleid		Nieuw beleid		Totaal	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Bestuur en organisatie	722		501		1.223	0
Dienstverlening	760	371			760	371
Openbare orde en veiligheid	2.173	63			2.173	63
Subtotaal voor reserves	*3.655*	*434*	*501*		*4.156*	*434*
Mutaties reserves		58				58
Totaal na reserves	**3.655**	**492**	**501**	**0**	**4.156**	**492**

Toelichting op nieuw beleid:

Lasten

Omschrijving	Bedrag	
Bestuur en organisatie		
Externe bezwaarschriftencommissie Het vormgeven van een externe en onafhankelijke bezwaarschriftencommissie. Het hier genoemde bedrag betreft enkel de uitvoeringskosten. De formatie voor het voeren van het ambtelijk secretariaat is opgenomen onder personele ontwikkelingen.	N	-28
Uitvoeringsbudget organisatieontwikkeling Dit is een diversiteit aan onderdelen die we ook nader toelichten in de paragraaf bedrijfsvoering. Het betreft kosten die nodig zijn om structureel toe te groeien naar een solide en wendbare organisatie.	N	-483

Venster 2. Gemeenschappen

Ambitie

We bouwen op de kracht van de samenleving. We behouden de goede sociale cohesie in onze dorpen en bouwen deze uit tot een robuuste samenleving. Met een gerichte versterking van de algemene (voorliggende) voorzieningen willen we onze inwoners nog beter faciliteren om naar elkaar om te zien en waar nodig een beroep te doen op de sociaal structuur op straat- en buurtniveau. Dit vergt in de basis een lokale aanpak; samen met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke middenveld. Waar het toegevoegde waarde heeft, werken we samen in de regio Hart van Brabant en in een aantal situaties in de Langstraat.

We zijn ons bewust van de druk op het sociaal domein. De demografische trend van vergrijzing heeft grote gevolgen, zoals een relatief forse groei van het aantal eenpersoonshuishoudens en een grotere behoefte aan (mantel)zorg en woon-zorgconcepten. Loon op Zand kent (ook relatief) veel ouderen en dat zal naar verwachting de komende jaren stijgen. De vergrijzing legt druk op de zorg en voorzieningen die we bieden. Dit zal vooral voelbaar zijn in het beroep op Wmo-faciliteiten. De stijgende vraag en navenante kosten rond jeugdhulp lijken zich af te vlakken en mogelijk zelfs te dalen. Met de visie op het sociaal domein willen we de geschetste trends een passende plaats geven. We kiezen voor een aanpak die zich beweegt rondom vier thema's: normaliseren, wijkgerichte aanpak, algemene en voorliggende voorzieningen en grip op het sociaal domein.

2.1. Onderwijs

Wat willen we bereiken?

- Voldoende en kwalitatief goed openbaar onderwijs
- Voldoende, kwalitatief goede en goed gespreide onderwijshuisvesting
- Optimale en gelijke ontwikkelingskansen voor kinderen en jongeren
- Basisvaardigheden verbeteren bij volwassenen

Wat gaan we daar voor doen?

Binnen onze reguliere taken:

	0-meting	2022	2023
We houden toezicht op het openbaar basisonderwijs			
- *% scholen dat aan de norm voor voldoende en kwalitatief goed openbaar onderwijs voldoet*			
We zijn verantwoordelijk voor de toeleiding van doelgroep-peuters naar voorschoolse educatie. We borgen het aanbod voor doelgroeppeuters in het geheel van vroeg- en voorschoolse voorzieningen			
- *% van de geïndiceerde doelgroeppeuters heeft een plek met voorschoolse educatie*	100,0%	100,0%	100,0%
We werken vanuit de Lokale Educatieve Agenda (LEA) 2020-2024, waarin een nadrukkelijke link ligt tussen onderwijs en jeugdhulp			
- *Aantal bestuurlijke bijeenkomsten per jaar om de voortgang van de opgaven uit de LEA te bespreken*	3	3	3
We creëren een plaats waar de doelgroep (volwassen-educatie) met vragen terecht kan (Taalhuis) en kan worden doorverwezen naar passend aanbod			
- *Mate van zelfredzaamheid van de doelgroep*			

Onze speerpunten:

Onderwijshuisvesting	
Doel:	Voldoende, kwalitatief goede en goed gespreide onderwijshuisvesting.
Inhoud:	De verantwoordelijkheid voor onderwijshuisvesting is een gedeelde verantwoordelijkheid van gemeente en schoolbesturen. In een Integraal Huisvestingsplan (IHP) willen we de gezamenlijke verantwoordelijkheid structureel inkaderen. Met de uitvoering van het project Frisse scholen maken we een inhaalslag op de kwaliteit van de huisvesting in het basisonderwijs. Niet elke school kan met verbouwing/renovatie aan de gestelde norm voldoen.
Financiën:	Dit wordt meegenomen in de plannen/studies en verkenning die nu gemaakt gaan worden.
Planning:	Voor basisschool de Vaert starten we daarom in de tweede helft van 2021 met het maken van een projectplan en haalbaarheidsonderzoek voor vervangende nieuwbouw wat in 2022 aan college en raad wordt voorgelegd. Voor het Van Haestrechtcollege geldt dat de school niet meer voldoet aan de eisen van deze tijd. Grondige renovatie danwel nieuwbouw is nodig. We zijn in overleg met OMO om dit verder uit te werken. Het jaar 2022 zal als verkenningsjaar gebruikt worden.
Risico's:	Dit wordt meegenomen in het projectplan en haalbaarheidsstudie en de verkenning.

2.2. Sport, cultuur en welzijn

Wat willen we bereiken?

- De huidige sociale infrastructuur en het verenigingsleven blijft zoveel als mogelijk behouden en is – waar nodig – versterkt.
- We behalen een grotere gezondheidswinst voor onze inwoners.
- Een toenemende leesvaardigheid onder jeugd- en jongeren en een daling van laaggeletterdheid.

Wat gaan we daar voor doen?

Binnen onze reguliere taken:

We ondersteunen (sport)verenigingen bij organisatorische en bestuurlijke vraagstukken en het stimuleren van maatschappelijke betrokkenheid
- *Het aantal maatschappelijke activiteiten van een vereniging/ stichting*

Samen met onze partners faciliteren we inwoners om oplossingen voor gezondheidsvragen zo veel mogelijk in hun eigen omgeving te vinden
- *Aantal activiteiten preventieakkoord*
- *% gerealiseerde jaarafspraken lokale inzet GGD*

We dragen samen met de bibliotheek er zorg voor dat zij hun functie als lokale toegangspoort tot kennis kunnen behouden
- *Aantal lidmaatschappen bibliotheek*
- *% gerealiseerde prestatieafspraken*

We zorgen voor een kwalitatief goede basisinfrastructuur van sport- en beweegaccommodaties en voorzieningen
- *Aantal leden van sportverenigingen*
- *Aantal sporters*
- *Aantal sportverenigingen*
- *Aantal sport- en beweegaccommodaties in de openbare ruimte*

0-meting	2022	2023

Onze verbonden partijen:

- EWW BV

Onze speerpunten:

De Wetering	
Doel:	Het ontwikkelen, realiseren en exploiteren van een ‘nieuwe’ Wetering door en voor Loon op Zand.
Inhoud:	We vernieuwen de bestaande Wetering tot een nieuw sociaal- en cultureel centrum in Loon op Zand (multifunctioneel karakter). We renoveren de sporthal zodat de functionele behoefte van gebruikers kan worden ingevuld. We werken aan een passende exploitatie en beheervorm en overleg met de toekomstige gebruikers. Voor het oude klooster zoeken we een nieuwe exploitant/ eigenaar. In dit project werken we samen met de Wetering Plan Groep.
Financiën:	In december 2021 bieden we de raad een investeringsvoorstel aan. In de programmabegroting 2021 is reeds rekening gehouden met structurele financiële ruimte ten behoeve van de kapitaallasten.
Planning:	De voorbereidingen voor de aanbesteding starten in januari. Gunning is gepland eind april/ begin mei 2022 op basis waarvan start bouw is geprognosticeerd op september 2022.
Risico’s:	- Stijgende bouwkosten als gevolg van beschikbaarheid en prijzen materiaal - Gewijzigde keuzes en voorkeuren binnen het project - BTW op de (ver)bouwkosten en op de dagelijkse gebruiks- en onderhoudslasten zijn niet meer aftrekbaar

2.3. Voorliggende voorzieningen

Wat willen we bereiken?

- Inwoners wonen zo lang mogelijk zelfstandig in hun buurt/wijk.
- Versterken eigen kracht en mogelijkheden van het sociaal netwerk van inwoners
- Met de kracht van de samenleving en voorliggende voorzieningen proberen we de inzet naar zware zorg te verminderen.

Wat gaan we daar voor doen?

Binnen onze reguliere taken:

We borgen een sluitend aanbod van algemene voorzieningen en individueel maatwerk op basis van keuzes in de visie sociaal domein

- *% van het sluitend aanbod gereed*

We investeren in voorzieningen gericht op preventie, vroegsignalering en zelfredzaamheid

- *Het aandeel hulpvragen dat afgehandeld wordt door het wijkteam*

0-meting	2022	2023

Onze verbonden partijen:

- GGD Hart voor Brabant

Onze speerpunten:

Visie op het sociaal domein	
Doel:	We bepalen de koers voor het sociaal domein in de toekomst.
Inhoud:	We geven op hoofdlijnen richting aan de ontwikkelingen van het sociaal domein in de gemeente. We kiezen voor een aanpak die zich beweegt rondom vier thema's: normaliseren, wijkgerichte aanpak, algemene en voorliggende voorzieningen en grip op het sociaal domein. In de visie definiëren we enkele opgaven die we nader concretiseren in uitvoeringsplannen.
Financiën:	Het uitgangspunt is dat de uitvoering van de visie kan worden opgevangen binnen reguliere (uitvoeringsbudgetten). Op basis van de aangekondigde uitvoeringsplannen kan een financieel verzoek ontstaan.
Planning:	Besluitvorming over de visie is voorzien in het voorjaar van 2022. Bij de kadernota 2023 brengen we de opgaven in beeld om bij de begroting 2023 met concrete voorstellen te komen.
Risico's:	Er is onzekerheid over de ontwikkeling van de omvang van de rijksgelden.

2.4. Maatwerk

Wat willen we bereiken?

- Bieden van ondersteuning aan inwoners die dat (nog) niet zelf kunnen
- Als inwoners een hulpvraag hebben gaan we in gesprek over de situatie en normaliseren deze waar mogelijk.
- De toeleiding naar en inkoop van Wmo en jeugd richten we zo in dat de kosten beheersbaar blijven en we zo hulp beschikbaar houden voor mensen die deze ondersteuning het hardst nodig hebben.

Wat gaan we daar voor doen?

Binnen onze reguliere taken:

	0-meting	2022	2023
We borgen een sluitend aanbod van algemene voorzieningen en individueel maatwerk op basis van keuzes in de visie sociaal domein			
- *% van het sluitend aanbod gereed*			
We geven indicaties af die een sobere, doch doelmatige oplossing zijn voor de zorgbehoefte			
- *Het aandeel hulpvragen dat afgehandeld wordt door het wijkteam*			
- *Aantal afgegeven maatwerkvoorzieningen*			
- *Aantal afgegeven voorzieningen jeugdhulp*			
We dragen zorg voor een efficiënt georganiseerd systeem voor regiovervoer			
- *Rendement van de getroffen maatregelen*			
- *Aantal gebruikers Wmo-vervoer*			
- *Aantal gebruikers leerlingenvervoer*			
We bieden inwoners een oplossing als er sprake is van problematische schulden			
- *Aantal schuldregelingen (minnelijke regelingen en WSNP-regelingen)*			
- *Aantal inwoners onder bewindvoering*			
We bieden onafhankelijke cliëntondersteuning			
- *Aantal inwoners dat gebruik maakt van onafhankelijke cliëntondersteuning*	CEO 2020	+ 30,0%	+ 50,0%

Onze verbonden partijen:

- Regio Hart van Brabant bestuurscommissie jeugd

Onze speerpunten:

Grip in het sociaal domein

Doel:
Grip op de uitgaven, de uitvoering en de opgave binnen het Sociaal Domein als randvoorwaarde voor een 'gezond' Sociaal Domein.

Inhoud:
Zowel op beleids- als uitvoeringsniveau moeten we met de bestaande middelen creatiever omgaan om de kosten beheersbaar te houden en desondanks toch een passend voorzieningenniveau voor onze inwoners te kunnen blijven garanderen. De uitgangspunten hierbij zijn: Vragen van (kwetsbare) inwoners signaleren we zo vroeg mogelijk. We zoeken de oplossing zoveel mogelijk binnen het voorliggend veld, vanuit het principe 'zo licht mogelijk, zo zwaar als nodig'. We vertrouwen op de kracht van de burger en de samenleving. We organiseren ondersteuning zo lokaal mogelijk en werken (regionaal) samen waar nodig. Kwaliteit van zorg blijft behouden.

Daarnaast wordt grip beschouwd als een randvoorwaarde voor een 'gezond' sociaal domein. Daarmee wordt niet bedoeld dat met grip alle problemen opgelost zijn, maar wel dat zonder grip, de problemen niet op te lossen zijn. Weten wat er speelt, weten hoe het werkt en daarop acteren conform de werking van het sociaal domein. Daar komt het op neer. De monitor sociaal domein is één van de instrumenten die kan helpen bij inzicht. Doorontwikkelen van data gedreven werken helpt ons inzicht te krijgen in het effect van onze maatregelen en het verhogen van kwaliteit en het ontwikkelen van betere financiële prognoses. Daarnaast zijn binnen deze opgave een groot aantal projecten en initiatieven opgestart die in 2022 worden vervolgd en doorontwikkeld. Daarnaast is grip niet statisch: we blijven op zoek naar nieuwe kansen en mogelijkheden.

Financiën:
De doelstelling is dat eind 2023 de groei in kosten door middel van de genomen maatregelen is afgenomen met € 850.000 ten opzichte van de trends zoals we die zagen in de programmabegroting 2021.

	2022	**2023**
Totaal autonome ontwikkelingen SD zonder maatregelen	**-1.144**	**-1.546**
Netto rendement maatregelen	**650**	**850**
Ontwikkeling SD met maatregelen	**- 494**	**- 696**

Planning:
Zie hierboven

Risico's:
- Er zijn veel externe (niet beïnvloedbare) ontwikkelingen in het Sociaal Domein (vergrijzing, corona) die wel veel invloed hebben op de realisatie binnen het Sociaal Domein
- Het is lastig om de directe relatie vast te stellen tussen de inzet van beheersmaatregelen en de trendontwikkeling.

Gedeelde mobiliteit

Doel:
We maken samen (gemeenten, regio's en provincie) werk van gedeelde mobiliteit. Om te komen tot een slim, flexibel, toekomstbestendig en duurzaam systeem van gedeelde mobiliteit. De reiziger staat centraal met een passend aanbod voor alle reizigers. Iedereen die zelfstandig kan reizen kan gebruik maken van het systeem van gedeelde mobiliteit, zonder fysieke, mentale of digitale drempels. Zo houden we de regio's bereikbaar en kunnen mensen blijven meedoen aan de samenleving.

Inhoud:
We bekijken gedeelde mobiliteit in zijn geheel, in samenhang met andere opgaves. De richtinggevende opgaven in de regio's zijn aantrekkelijk vestigen (economie, verstedelijking, verduurzamen bedrijventerreinen), behoud van talent (vanuit arbeidsmarkt, jeugd en onderwijs), vitale leefomgeving (gezondheid, prettig wonen, inclusieve mobiliteit) en duurzame bereikbaarheid. Gedeelde mobiliteit levert in continue afstemming een belangrijke bijdrage aan deze beleidsterreinen.

	Speerpunten: - Voorbereiding op de provinciale “gedeelde mobiliteit”. - Het verstevigen van de samenwerking met provincie en omliggende gemeenten en het lokaal organiseren van slimme vervoersoplossingen. - Zorgen voor een passend aanbod. Daar waar nodig slimme (algemene) vervoersoplossingen creëren om niet achteraf met hoge maatwerkkosten geconfronteerd te worden omdat lokaal vervoer ontbreekt.
Financiën:	Provincie, gemeenten en regio’s bundelen hiervoor de benodigde middelen.
Planning:	De huidige concessie loopt tot 2025. Het gezamenlijk ambitiedocument ronden we eind 2021 af. In 2022 werken we de kansen verder uit om samen te werken. Voor de periode 2022 – 2024 is er voor vervoersvorm een eigen planning volgens het proces: - Flex: pilots en aanbestedingstraject - Samen: projecten en pilots, faciliteren en stimuleren samen initiatieven - Hubs: het onderzoeken, uitwerken en realiseren van mobiliteitshubs - Mobiliteit als dienst: monitoren ontwikkelen/ pilots en indien nodig handelend optreden, stellen van slimme eisen aan aanbieders en operators.
Risico’s:	Wanneer de samenwerking onvoldoende is en/of het gecreëerde aanbod niet aansluit op de vraag zal de individuele gemeente geconfronteerd worden met (dure) maatwerkvoorzieningen.

2.5. Participatie

Wat willen we bereiken?

- Onze inwoners participeren op een zo hoog mogelijk niveau, het liefst via betaald werk.
- Inwoners kunnen zelf in hun inkomen voorzien. Waar dat (tijdelijk) niet mogelijk is, bieden wij een vangnet.

Wat gaan we daar voor doen?

Binnen onze reguliere taken:

	0-meting	2022	2023
We begeleiden inwoners naar zo regulier mogelijk werk*			
- *Aantal inwoners in de bijstand*	198,6		
We begeleiden en bemiddelen zodat mensen stappen kunnen zetten naar en op de arbeidsmarkt*			
- *Netto arbeidsparticipatie*	70,9		
- *Aantal lopende re-integratievoorzieningen*	74,7		
We bieden een plek voor beschut werken*			
We moedigen mensen aan om deel te nemen aan sociale, culturele en sportactiviteiten			
- *Aantal afgegeven Samen-Loont passen*			
- *Gebruik van de scholierenregeling (aantal)*			
We dragen zorg voor een adequaat inburgeringsaanbod			
- *De mate waarin we voldoen aan de taakstelling die door het Rijk is opgelegd*			

Onze verbonden partijen:

- GR Baanbrekers

Wat mag het kosten in 2022?

	Bestaand beleid		Nieuw beleid		Totaal	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Onderwijs	2.052	405			2.052	405
Sport, cultuur en welzijn	3.027	397			3.027	397
Voorliggende voorzieningen	3.570	211	61		3.631	211
Maatwerk	12.276	0			12.276	0
Participatie	8.845	3.740	75		8.920	3.740
Subtotaal voor reserves	*29.770*	*4.752*	*136*	*0*	*29.906*	*4.752*
Mutaties reserves	329	563		80	329	643
Totaal na reserves	**30.100**	**5.315**	**136**	**80**	**30.236**	**5.395**

Toelichting op nieuw beleid:

Lasten

Omschrijving	Bedrag	
Voorliggende voorzieningen		
Subsidie De Rode Loper Dienstencentrum De Rode Loper is een belangrijke voorliggende voorziening in onze gemeente. De daar georganiseerde activiteiten dragen in belangrijke mate bij aan een aantal gemeentelijke beleidsdoelen op het gebied van participatie, preventie en zelfredzaamheid.	N	-26
Subsidie Kiemuur Vanuit het programma Weer Thuis en de veranderingen binnen de opgave voor Beschermd Wonen en Maatschappelijke opvang wonen er steeds meer mensen met een psychische kwetsbaarheid in onze buurten en wijken. Het kiemuur is een aanbod waar deze mensen zonder indicatie gebruikt van kunnen maken (voorliggende voorziening). Dit aanbod past binnen de maatschappelijke doelstellingen van de Wmo om meer laagdrempelige voorzieningen in de woonomgeving van onze inwoners te realiseren en grip te houden op de kosten van de Wmo. Dit voorstel is ook opgenomen in de opgave “grip in het sociaal domein”. Voorgesteld wordt om de pilot met Kiemuur twee jaar te verlengen en dan op basis van een evaluatie een besluit te nemen over eventuele structurele invulling.	N	-21
Vroegsignalering Integrale vroeghulp is een effectieve werkwijze om meervoudige ontwikkelings- en/of gedragsvragen vroegtijdig te signaleren bij kinderen van 0 tot 7 jaar en om de juiste ondersteuning/vroeghulp in een vroeg stadium te bieden aan het kind en ouder(s). Integrale vroeghulp bundelt kennis en ervaring van alle professionals binnen de keten van zorg en onderwijs. Door de inzet van deze hulp wordt zwaardere zorg (in een later ontwikkelingsfase) voor deze kinderen verminderd en eventueel voorkomen. Als gemeente zijn we tevens verplicht om deze zorg in te zetten. De inzet van integrale vroeghulp vraagt specifieke kennis en affiniteit van een consulent. Door vertrek van de jeugdconsulent, verdwijnt daarmee ook de kennis om deze zorg zelf te bieden. Het taakaccent in de casuistiek van de jeugdconsulenten is verschoven van indiceren naar casusregie op complexe jeugd/gezinsproblematiek. Dit vraagt echter een ander profiel van de jeugdconsulent. Jaarlijks ontvangt de gemeente voor gemiddeld vijf gezinnen een verzoek voor integrale vroeghulp. We willen integrale vroeghulp uitbesteden aan stichting MEE, die de expertise in huis hebben om deze hulp te bieden.	N	-14

Participatie		
Pilot gidsfunctie Vanuit de Participatiewet moeten wij inwoners begeleiden naar werk. Bij de koerswijziging van Baanbrekers hebben de 3 gemeenteraden besloten dat Baanbrekers zich richt op regulier werk en inwoners die binnen 15 maanden naar werk te begeleiden zijn. De inwoners die daar langer de tijd voor nodig hebben, vallen onder de verantwoordelijkheid van de gemeente. Om een beeld te krijgen van deze inwoners, hebben wij adviesbureau K2 gevraagd onderzoek te doen naar deze doelgroep. Wij keken wij waar mensen die nu in de bijstand zitten van dromen, wat mensen graag zouden willen in de toekomst, wat hen hierin belemmert én hoe zij een stap kunnen maken om (meer) te participeren. Zelfredzaamheid is een mooie term, maar voor de meest kwetsbare mensen in onze samenleving niet realistisch. Daarom willen wij in 2022 en 2023 een 'gids' inzetten die frequent, intensief en persoonlijk contact legt met deze inwoners: een bemoeizorg-type dat niet loslaat en verschil wil maken voor de mensen. Na deze pilot evalueren we uit resultaten waarna we naar een (mogelijk) vervolg kijken.	N	-75

Toelichting op reserves

- We zetten de reserve sociaal domein in voor de inzet van twee trainees in het sociaal domein. We leiden twee trainees op en coachen hen zodat zij binnen twee jaar kunnen instromen op een reguliere functie als consulent in het sociaal domein. Voor het opleiden van deze medewerkers werken we samen met de gemeente Waalwijk.

Venster 3. Omgeving en economische ontwikkeling

Ambitie

Onze gemeente is een groene, recreatieve gemeente met voor iedere kern zijn eigen identiteit. Wij hebben een aantrekkelijk woonklimaat met gevarieerde woonwijken, levensloopbestendige huizen in een groene en veilige woonomgeving. Duurzaamheid speelt steeds meer een rol in de uitvoering van ons werk en krijgt steeds meer ruimte in de toekomst. Mobiliteit en bereikbaarheid zijn belangrijke voorwaarden voor een gezonde economie, een bloeiende recreatie en een prettige woonomgeving. We geven volop aandacht aan fysieke en sociale veiligheid zodat mensen in een fijne omgeving kunnen wonen, werken en recreëren. We gaan graag in gesprek met onze bewoners, bedrijven en gebruikers om te zorgen dat de wensen op het gebied van leefbaarheid de ruimte krijgen.

3.1. Omgeving

Wat willen we bereiken?

- Schone, hele en veilige openbare ruimte
- Verkeersveilige en bereikbare gemeente
- Openbaar vervoer blijft beschikbaar in onze kernen

Wat gaan we daar voor doen?

Binnen onze reguliere taken:

	0-meting	2022	2023
We voeren regulier onderhoud uit conform vastgestelde kwaliteitsniveaus in de IBOR-nota 2014-2023			
- *% dat voldoet aan de vastgestelde kwaliteitsniveaus:*	90,0%	90,0%	90,0%
○ *Centrumgebieden: A-niveau*			
○ *Hoofdwegen: B-niveau*			
○ *Woongebieden: C-niveau (onkruid in groen B-niveau)*			
○ *Bedrijventerreinen: C-niveau*			
○ *Buitengebied: C-niveau*			
We zorgen voor een verkeersveilige inrichting van de openbare ruimte			
- *Aantal verkeersongevallen per 1.000 inwoners*	2,8	2,7	2,6
We vervangen openbare verlichting door LED-verlichting			
- *% LED-lampen binnen onze gemeente (in buitenruimte)*	34,0%	39,0%	42,0%

3.2. Duurzaamheid

Wat willen we bereiken?

- 75% hergebruik, minder gebruik van primaire grondstoffen en stapsgewijs naar maximaal 100 kg restafval per inwoner per jaar;
- Onze inwoners zijn bewust op het gebied van water en afval;
- Ons (afval)watersysteem is klimaatbestendig, duurzaam en levenscyclusgericht;
- In 2030 stoten we 49% minder broeikasgassen uit dan in 1990 en in 2050 95%. De gebouwde omgeving is in 2050 aardgasvrij.

Wat gaan we daar voor doen?

Binnen onze reguliere taken:

	0-meting	2022	2023
We stimuleren mensen om beter te scheiden, om minder restafval te maken en zuivere deelstromen aan te leveren			
- *Kg restafval (grof en fijn) per inwoner per jaar*	176	150	125
We voeren regulier onderhoud aan ons rioolareaal uit, conform vastgestelde kwaliteitsniveaus			
- *% van ons rioolareaal dat we jaarlijks reinigen en inspecteren*	14,0%	14,0%	14,0%
We laten onze voorbeeldrol zien als gemeente in het realiseren van wereldwijde klimaatambities			
- *% van de beleidsplannen waarin de global (klimaat) goals zijn opgenomen*			

Onze speerpunten:

Voorkomen van restafval	
Doel:	Er zijn wijzigingen te verwachten uit de aanscherping van het Landelijk Afval beheerplan (LAP 3) en de Europese Kaderrichtlijn afval 2020. In beide staat de circulaire economie centraal en dus het voorkomen van restafval (VANG-doelstelling).
Inhoud:	In zijn algemeenheid geldt dat de zuiverheid van stromen onder druk staat en daarmee ook de opbrengst uit herbruikbare stromen. Om stappen te maken in het terugdringen van restafval sluiten we voor 2022 een nieuw contract af voor de exploitatie van de milieustraat, inclusief transport en verwerking. We gaan nieuwe regionale contracten aan voor de inzameling en verwerking van papier, KCA en flessenglas.
Financiën:	Er is dekking binnen de exploitatie 2022.
Planning:	Exploitatie milieustraat is rond gekomen in juli 2021 (verlenging huidige exploitant), Papier KCA en flessenglas staat op de planning voor definitieve gunning in november 2021.
Risico's:	Terugloop inkomsten papier

Onderzoek over de rol van milieustraten als regionale ambachtscentra	
Doel:	Bekijken wat de mogelijk zijn voor een regionale ambachtscentra.
Inhoud:	Er gaat onderzoek plaatsvinden over de rol van milieustraten als regionale ambachtscentra en de samenwerking met bedrijven op dit gebied (ook in het kader van social-return). Daarnaast kunnen de projecten om de kwaliteit van deelstromen te verbeteren en een uitgebreide producentenverantwoordelijkheid uitvoeringsconsequenties hebben.
Financiën:	Kosten voor het onderzoek worden betaald door Hart van Brabant.
Planning:	- verkenningstraject naar de toekomst van milieustraten - de kansen hierbij met het bedrijfsleven, onderwijs en social return
Risico's:	Er is veel circulaire potentie en slagkracht maar ook een grote behoefte aan zekerheid voor een gezonde businesscase. We zien ook dat steeds meer bedrijven een milieustraat inrichten. Gaan bulkstromen straks naar (afval)bedrijven en wat volgt daarmee als de betaling van inzameling en verwerking straks meer via producten gaat lopen in plaats van de Afvalstoffenheffing. Zitten bedrijven wel op ons te wachten?

Duurzaamheid	
Doel:	Duurzaamheid heeft een structurele en integrale plaats in de gemeentelijke ambities
Inhoud:	We staan als gemeente voor een grote uitdaging op het gebied van duurzaamheid, klimaatadaptatie en de warmte- en energietransitie. Dat vergt veel werk qua onderzoek, de samenwerking met andere gemeenten en afdelingen. Tegelijkertijd dient er beleid te komen op basis waarvan alle afdelingen gemeentebreed duurzaamheid structureel meenemen in de plannen. De gemeente zal inwoners moeten enthousiasmeren, zorg dragen voor informatie en participatie en zelf tegelijkertijd het goede voorbeeld geven.
Financiën:	Dit is opgenomen in de paragraaf “wat mag het kosten?”
Planning:	We geven uitvoering aan de activiteiten en projecten zoals opgenomen in de budgetaanpassing. Na het vaststellen van de transitievisie warmte (december 2021), stellen we in 2022 een wijkuitvoeringsplan op. Hierin staat hoe de eerste wijk van het aardgas af gaat.
Risico’s:	De kracht van communicatie is de kritische succesfactor in deze opgave. Initiatieven (geldt ook voor extra inzet op communicatie) pakken we alleen op als het Rijk voorziet in de benodigde middelen.

3.3. Wonen

Wat willen we bereiken?

- Het realiseren van betaalbare, goede en duurzame huisvesting.

Wat gaan we daar voor doen?

Binnen onze reguliere taken:

We stimuleren woningaanpassingen, nieuwe- en bijzondere woonvormen en transformaties naar wonen in de gemeente
We bouwen volgens een gedifferentieerd woningbouw-programma

- *Aantal nieuw opgeleverde woningen*
- *% waarin de quick scan wordt gerealiseerd*

0-meting	2022	2023
90	90	90

Onze verbonden partijen:

- Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant

Onze speerpunten:

Implementatie Omgevingswet	
Doel:	We stomen de organisatie klaar voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 juli 2022. We geven uitvoering aan de verdere gefaseerde implementatie tijdens de transitieperiode Omgevingswet die loopt tot 2030.
Inhoud:	De Omgevingswet richt zicht op het beschermen en benutten van de fysieke omgeving. Dit betekent een andere manier van kijken, denken en doen. Dit project is erop gericht om processen, mensen, systemen en financiën klaar te maken voor de uitvoering van de gewijzigde wetgeving. Onder het gewijzigde stelsel Omgevingswet beoordelen we aanvragen voor omgevingsvergunningen volgens de eisen van deze wet, zijn we aangesloten op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en zijn onder werkprocessen hierop aangepast. Daarnaast werken we verder aan de transitie Omgevingswet; het opstellen van de Omgevingsvisie en het omgevingsplan.
Financiën:	Bij de programmabegroting 2021-2024 namen we de benodigde middelen voor dit project op.
Planning:	In 2022 voeren we de volgende activiteiten uit: - Aanpassen werkprocessen conform vereisten Omgevingswet, inclusief afspraken met de ketenpartners - Afronden gemeentebreed opleidingstraject - Traject Omgevingsvisie (inclusief brede participatie) - We brengen de structurele financiële effecten in kaart als gevolg van de implementatie van de Omgevingswet voor de transitieperiode die loopt tot 2030
Risico's:	Er is een reële kans op verder uitstel van de Omgevingswet.

3.4. Economische ontwikkeling

Wat willen we bereiken?

- Behoud en versterking van de werkgelegenheid
- Een aantrekkelijk vestigingsklimaat met goed georganiseerde ondernemerscollectieven
- Een groene en recreatieve gemeente met een gevarieerd aanbod aan horeca, winkels, verblijfsaccommodaties, evenementen en dagrecreatie voor inwoners en bezoekers
- Krachtenbundeling, efficiency en een professionele aanpak van toeristisch-recreatieve marketing en gastheerschap voor onze gemeente en de Langstraat-regio
- Het blijft in Loon op Zand prettig om te wonen én te recreëren

Wat gaan we daar voor doen?

Binnen onze reguliere taken:

	0-meting	2022	2023
We faciliteren een aantrekkelijk vestigingsklimaat			
- *Aantal vestigingen*	130,4	135,0	140,0
- *Aantal banen recreatie en toerisme*	203,7	206,5	208,0
- *Functiemening*	50,2%	50,3%	50,5%
- *Tevredenheid ondernemers MKB (MKB onderzoek*	6,6	6,6	6,8
We faciliteren stakeholders bij initiatieven die aansluiten bij de economische en toeristisch-recreatieve visie			
- *Aantal overnachtingen*	547.853	761.744	844.483
We dragen zorg voor een optimale bereikbaarheid van onze toeristisch-recreatieve voorzieningen			
- *Aantal km fietsknoopuntennetwerk*	42	43	45
- *Aantal km wandelknooppuntennetwerk*	117	120	123
- *Aantal geplande wandelroutes op routesinbrabant.nl*	1.337	2.000	3.000
- *Aantal geplande fietsroutes op routesinbrabant.nl*	484	726	1.089
Samen met Natuurmonumenten zetten we in op de verhoging van de kwaliteit van het landschap, de verbetering van de belevingswaarden en de vergroting van de betrokkenheid van belanghebbenden.			

Onze verbonden partijen:

- Midpoint Brabant

Wat mag het kosten in 2022?

	Bestaand beleid		Nieuw beleid		Totaal	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Omgeving	5.672	329			5.672	329
Duurzaamheid	5.214	5.814	99		5.313	5.814
Wonen	2.501	583	140		2.641	583
Economische ontwikkeling	761	145	65		826	145
Subtotaal voor reserves	*14.147*	*6.871*	*304*	*0*	*14.451*	*6.871*
Mutaties reserves		732		140		872
Totaal na reserves	**14.147**	**7.603**	**304**	**140**	**14.451**	**7.743**

Toelichting op nieuw beleid:

Lasten

Omschrijving	Bedrag	
Duurzaamheid		
Duurzaamheid We ontwikkelden een uitvoeringsagenda voor 2022 waarin de volgende activiteiten aan de orde komen: Nationale duurzame huizenroute, Zonnedakje, BBN-quickscans, Brabant geeft energie, Financiële ruimte voor onderzoeken en analyses. We voeren deze agenda uit in samenwerking met EcLoz.	N	-99
Wonen		
Voorbereidingskosten nieuwe ontwikkelingen Potentiële ruimtelijke ontwikkelingen in de verschillende kernen van de gemeente worden onderzocht. Dit is nu nodig omdat veel projecten in de gemeente vergevorderd of zelfs (zo goed als) afgerond zijn. Het gaat om gebieden waar de belangen/ambities van de gemeente bovengemiddeld hoog zijn.	N	-110
Nota's kostenverhaal en grondbeleid De invoering van de Omgevingswet maakt een herziening van deze twee beleidsnota's noodzakelijk vanwege de invoering van gewijzigde en nieuwe grondbeleidsinstrumenten.	N	-30
Economische ontwikkeling		
Economische impulsen In mei 2021 stelde de raad de toeristisch-economische visie vast. In 2022 zetten we in op het aanjagen van enkele initiatieven samen met de ondernemers. Denk daarbij bijvoorbeeld aan het invoeren van parkmanagement op industrieterrein De Hoogt.	N	-65

Toelichting op reserves

- Aan de reserve planherziening wordt in 2022 € 140.000 onttrokken om de voorbereidingskosten voor nieuwe ontwikkelingen en de actualisering van de nota's kostenverhaal en grondbeleid te dekken. In 2023 wordt daarvoor een bedrag van € 100.000 onttrokken.

Venster 0. Algemene dekkingsmiddelen en overhead

	Bestaand beleid		Nieuw beleid		Totaal	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Algemene uitkeringen	0	37.293			0	37.293
Lokale heffingen	350	9.690		-64	350	9.626
Financieringsfunctie	23	284			23	284
Dividend	14	81			14	81
Overige alg. dekkingsmiddelen	238	25			238	25
Onvoorziene uitgaven	25	0			25	0
Vennootschapsbelasting	0	0			0	0
Overhead	9.923	367	591		10.514	367
Subtotaal voor reserves	*10.573*	*47.740*	*591*	*-64*	*11.164*	*47.676*
Mutaties reserves	568	318	500		1.068	318
Totaal na reserves	**11.141**	**48.058**	**1.091**	**-64**	**12.232**	**47.994**

Omschrijving	Bedrag	
Lokale heffingen		
Toeristenbelasting In lijn met de motie bij de begroting 2021 oordeelde het college dat het verantwoord is om in 2022 de tarieven van de toeristenbelasting gelijk te houden aan die in 2021.	N	-64
Overhead		
Personele ontwikkelingen In deze begroting is een tweede tranche opgenomen wat nodig is om de organisatie op orde te brengen voor wat betreft de formatie. Deze post werken we verder uit in de paragraaf bedrijfsvoering. De eerste tranche is bij de begroting 2021 reeds in gang gezet.	N	-591

Toelichting op reserves

- We benoemen in deze begroting diverse onzekerheden en nog te maken keuzes. We stellen terughoudendheid voor in deze begroting. Met het financieel perspectief zoals we nu kennen, is het mogelijk om in te zetten op een versterking van de reservepositie. Om die reden storten we – gedurende dit meerjarenperspectief – jaarlijks een bedrag in de algemene reserve.

Paragraaf 1. Lokale heffingen

De paragraaf lokale heffingen bevat beleidsvoornemens voor de lokale lasten en een overzicht op hoofdlijnen van de diverse belastingen en heffingen. De belastingen en heffingen vormen met zo'n 25% een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente. De tarieven en percentages in deze paragraaf hebben uitdrukkelijk een voorlopig en indicatief karakter. Zoals gebruikelijk volgen in december de definitieve voorstellen voor het vaststellen van de tarieven.

Beleidsuitgangspunten

Uitgangspunten tariefbeleid

In de kadernota 2022 bepaalden we de uitgangspunten voor de tarieven lokale belastingen en heffingen. Dit heeft de onderstaande ontwikkeling tot gevolg:

- De opbrengst OZB stijgt met 2,5%
- Het tarief voor afvalstoffenheffing baseren we op basis van 100% kostendekkendheid. Dit betekent een verlaging van het tarief voor meerpersoonshuishoudens naar € 328,34. Daarnaast is het mogelijk om in 2022 éénmalig een korting te verstrekken op het tarief.
- Het tarief voor rioolheffing baseren we op basis van 100% kostendekkendheid. Dit betekent een verlaging van het tarief naar € 210,- per aansluiting.
- In afwijking van het uitgangspunt in de kadernota 2022 wordt het tarief van de toeristenbelasting in 2022 wederom bevroren. Het tarief blijft gelijk aan de tarieven in 2020 en 2021.
- De vermakelijkhedenretributie stijgt naar € 0,22 per bezoeker. Dit lijkt een grote stijging. De hoogte van de opbrengst blijft gelijkwaardig. Deze ontwikkeling is inherent aan de gekozen systematiek.
- Voor overige leges en heffingen passen we een stijging toe van 1,5%. Uitzondering hierop zijn de door het Rijk bepaalde tarieven.

Kwijtschelding

Kwijtschelding is vastgelegd in een gemeentelijke regeling. Particuliere belastingplichtigen kunnen een aanvraag indien voor de volgende belastingen:

- Afvalstoffenheffing tot maximaal 75%
- Rioolheffing tot maximaal 75%
- Hondenbelasting tot maximaal 75% van de eerste hond

Vergelijking lokale lasten

Voor een vergelijking van de lokale lasten maken we een vergelijking met een aantal andere gemeenten met een vergelijkbaar karakter, dan wel onze buurgemeenten. We gaan hierbij uit van een gemiddelde WOZ-waarde in 2021 van € 261.000. We presenteren de lokale lasten voor een meerpersoonshuishouden.

	Bedrag		Bedrag
Loon op Zand (tarief 2022)	€ 879,61	Bernheze	€ 714,00
Dalfsen	€ 685,00	Oisterwijk	€ 758,00
Oldebroek	€ 762,00	Dongen	€ 858,00
Heusden	€ 671,00	Tilburg	€ 611,00
Waalwijk	€ 666,00		

De hoogte van de woonlasten zegt, zonder nader onderzoek, niets over het voorzieningenniveau van een gemeente. Vandaar dat aan de uitkomst van de benchmark geen harde conclusies kunnen

worden verbonden. Wel is zichtbaar waar Loon op Zand afwijkt in vergelijking met andere gemeenten. In 2021 waren de gemiddelde woonlasten in Nederland € 811,00.

Gemeentelijke belastingen

OZB

In deze begroting corrigeren we de OZB-opbrengst met het inflatiepercentage van 2,5%. De OZB wordt geheven via een percentage van de WOZ-waarde. Het percentage voor 2022 wordt beïnvloed door twee zaken:

- Stijging van de WOZ-waarde per 1 januari 2021 (peildatum)
- Macro-economische ontwikkelingen zoals die in de algemene uitkering worden meegenomen

In de tabel hieronder staan de percentages voor 2020 – 2022 vermeld.

% WOZ-waarde	**2020**	**2021**	**2022**
Woningen			
- *Eigenaar*	0,1334	0,1301	0,1213
- *Gebruiker*	-	-	-
- *Totaal*	0,1334	0,1301	0,1213
Niet-woningen			
- *Eigenaar*	0,2339	0,2449	0,2486
- *Gebruiker*	0,1896	0,1943	0,1972
- *Totaal*	0,4285	0,4392	0,4458

Hondenbelasting

In de kadernota 2022 stelden we de tariefverhoging vast van 2,5%. In onderstaande tabel geven we de ontwikkeling in de jaren 2020 – 2022 weer.

Tarief (in €)	**2020**	**2021**	**2022**
Eerste hond	44,10	45,20	46,32
Tweede en volgende hond	66,00	67,65	69,34
Kennel	242,15	248,20	254,40

Vermakelijkhedenretributie

Vanaf 1 januari 2018 wijzigde de maatstaf van heffing voor de vermakelijkhedenretributie. De onderliggende methodiek is gewijzigd naar het aantal betalende bezoekers van de vermakelijkheid in peiljaar T-2 dat de 50.000 te boven gaat. Voor het berekenen van de retributie maken we gebruik van het profijtbeginsel. De heffingsgrondslag is afhankelijk van parameters die bestaan uit de lasten die de gemeente heeft ten behoeve van de dagrecreant. Door gebruik te maken van een peiljaar in het verleden (T-2), is voor alle belastingplichtigen direct de hoogte bekend van het te betalen recht. Het vermakelijkhedentarief zal bij het opstellen van de verordening worden vastgesteld. Voorgesteld zal worden om het tarief vast te stellen op € 0,22 per betalende bezoeker. Hoewel daarmee het tarief per bezoeker stijgt ten opzichte van 2021, wijzigt de totale heffingsgrondslag nagenoeg niet.

Toeristenbelasting

De tarieven toeristenbelasting wijzigen niet ten opzichte van de tarieven in de jaren 2020 en 2021.

Tarief (in €)	**2020**	**2021**	**2022**
Bed & Breakfast (B&B)	2,00	2,00	2,00
Groepsaccommodaties	1,25	1,25	1,25
Kampeerterrein	2,00	2,00	2,00
Mini-kampeerterrein	1,25	1,25	1,25
Overige accommodaties	3,00	3,00	3,00
Jaarplaats	250,00	250,00	250,00
Seizoensplaats	200,00	200,00	200,00
Voorseizoensplaats	100,00	100,00	100,00

Afvalstoffenheffing

Het jaarlijkse resultaat op het product reiniging, zowel voor- als nadelig, wordt verrekend met de voorziening reiniging. De voorziening reiniging is bedoeld om fluctuaties in de tarieven op te vangen. Als uitgangspunt geldt 100% kostendekkendheid. Mede als gevolg van het financiële resultaat bij de jaarrekening 2020 bereikte de voorziening reiniging een hoger niveau dan noodzakelijk wordt geacht. Daarom stelt het college voor om een éénmalige korting te verstrekken op het tarief in 2022.

Tarief (in €)	**2020**	**2021**	**2022** (excl. korting)	**2022** (incl. korting)
Eenpersoonshuishouden	247,20	247,20	240,92	225,18
Meerpersoonshuishouden	342,48	342,48	328,34	306,89
Bedrijven (tarief incl. omzetbelasting)	418,48	418,48	397,29	371,33

Netto kosten taakveld	2.343
Toe te rekenen kosten	
- Overhead	308
- BTW	416
Totale kosten	**3.067**
- Opbrengsten afvalstoffenheffing	3.012
- Opbrengsten reinigingsrecht	55
Totale opbrengsten	**3.067**
Dekkingspercentage	**100%**

In dit overzicht geven we een specificatie en toelichting bij de kosten toegerekend aan de afvalstoffenheffing, inclusief de mate van kostendekkendheid.

Zowel de ontwikkeling van de kosten (denk aan CO_2-heffing) als opbrengsten (denk aan statiegeld op kleine flessen en blikjes) maakt dat het werkelijk verloop van kosten en opbrengsten lastig te voorspellen is.

Rioolheffing

Het tarief rioolheffing wordt verlaagd naar € 210,00.

Tarief (in €)	**2020**	**2021**	**2022**
Minimumtarief (tot 250 m^3)	247,92	220,00	210,00

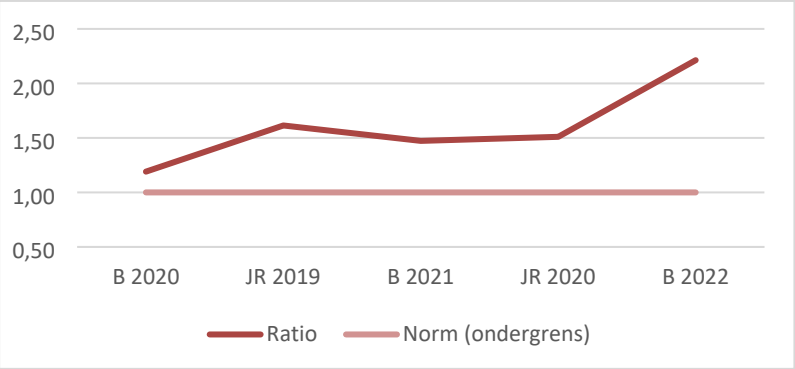
Netto kosten taakveld	1.896
Toe te rekenen kosten	
- Overhead	307
- BTW	179
Totale kosten	**2.382**
- Opbrengsten rioolheffing	2.382
Totale opbrengsten	**2.382**
Dekkingspercentage	**100%**

In dit overzicht geven we een specificatie en toelichting bij de kosten toegerekend aan de rioolheffing, inclusief de mate van kostendekkendheid.

Paragraaf 2. Risicomanagement en weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de mate waarin een gemeente in staat is om risico's op te vangen. Voldoende weerstandscapaciteit zorgt ervoor dat de uitvoering van taken en het voorzieningenniveau bij financiële tegenslagen gegarandeerd blijven.

	B 2020	JR 2019	B 2021	JR 2020	B 2022
Beschikbare weerstandscapaciteit	5.092	9.157	7.128	7.936	8.423
Benodigde weerstandscapaciteit	4.277	5.673	4.840	5.266	4.022
Ratio	**1,19**	**1,61**	**1,47**	**1,51**	**2,09**

Risico's

De omvang van de ingeschatte risico's is gedaald doordat het effect van de herverdeling gemeentefonds is verwerkt in de begroting en er voor coronagerelateerde effecten een aparte reserve is gevormd.

De volgende uitgangspunten worden gehanteerd bij de risico-inschatting:

- Risico's waarvoor beheersingsmaatregelen zijn getroffen welke het risico afdekken worden niet financieel vertaald in het risicoprofiel.
- Risico's met een omvang (kans x impact) kleiner dan € 100.000 worden alleen opgenomen indien de impact groter dan € 500.000 (incidenteel) of € 100.000 (structureel) is.

De volgende risico's zijn geactualiseerd (bedragen x € 1.000):

Onderwerp	Omschrijving	I/S	Risico JR 2020	Actualisatie	Risico B 2022
Algemene uitkering gemeentefonds	Schommelingen vanwege de koppeling met de rijksuitgaven. Daarbij zal de verdeling van het gemeentefonds worden aangepast, wat kan leiden tot herverdeeleffecten.	S	1.200	In augustus 2021 zijn de voorlopige effecten van de herverdeling gemeentefonds bekend gemaakt. Dit is financieel volledig verwerkt in de meerjarenbegroting 2022-2025. De omvang van de algemene uitkering blijft echter schommelen. Hiervoor is een risico opgenomen dat er 25% kans is dat de algemene uitkering 5% afwijkt (€ 1,8 miljoen).	466
Sportvrijstelling BTW	Vanaf 2019 is de BTW op investering ten behoeve van sport niet meer te verrekenen voor gemeenten. Onbekend is in hoeverre de huidige fiscale constructie gedoogd wordt door de Belastingdienst. Risico is dat de terugontvangen BTW op de nieuwbouw van De Werft, terugbetaald moet worden.	I	500	De fiscale positie van EWW B.V. ligt ter beoordeling voor bij de Belastingdienst. Daarna is duidelijk of de btw-aftrek op de investering van onder andere De Werft in stand blijft. Impact is € 1 miljoen, kans is 50%.	500
Projecten "grondbedrijf"	Risico-inventarisatie is onderdeel van de MPG, het profiel is integraal onderdeel van het totale weerstandsvermogen.	I	1.836	Uit MPG 2020 volgt een risico inschatting van ruim € 1,8 miljoen.	1.836
Impact corona op het sociaal domein	Door de coronacrisis is veel zorg- en hulpverlening uitgesteld of heeft dit in aangepaste vorm plaatsgevonden. Dit kan gevolgen hebben voor het aantal en de complexiteit van hulpvragen in 2021. Dit zorgt vervolgens voor hogere uitgaven. Het financiële risico is gebaseerd op de middelen die in 2020 zijn overgebleven.	I	1.080	Voor coronagerelateerde effecten is een aparte reserve gevormd voor het volledige bedrag van € 1.080.000. Dit risico is daarom niet meer opgenomen in het risicoprofiel.	0
Impact corona op opbrengst toeristenbelasting	Door de coronamaatregelen overnachten er minder toeristen in onze gemeente. Dit heeft een negatief effect op de opbrengsten uit toeristenbelasting. Risico is ingeschat op 25% van de begrote jaaropbrengst.	I	650	Door de coronamaatregelen overnachten er minder toeristen in onze gemeente. Dit heeft een negatief effect op de opbrengsten uit toeristenbelasting. Risico is ingeschat op 25% van de begrote jaaropbrengst.	650
Totaal			**5.266**		**3.452**

De volgende risico's zijn nieuw:

Onderwerp	Omschrijving	I/S		Inschatting	Risico B 2022
Extra middelen jeugdzorg	De extra middelen voor jeugd die voor 2022 zijn toegekend, zijn op basis van afspraken tussen VNG, IPO en de betrokken ministeries structureel verwerkt in de begroting voor de periode 2022-2025. Het nieuwe kabinet zal echter nog een besluit moeten nemen over de omvang en het structurele karakter van de middelen ná 2022.	S		Het is onze inschatting dat de middelen in ieder geval over 2023 tot en met 2025 door het nieuwe kabinet worden toegekend. We schatten in dat er een kans is van 25% dat er door het nieuwe kabinet na 2025 geen extra structurele middelen worden toegekend. Impact is € 1,1 miljoen (omvang in 2025).	270
Onderwijs-huisvesting	De gemeente is verantwoordelijk voor onderwijshuisvesting. De komende jaren wordt duidelijk of meer nieuwbouw noodzakelijk is.	S		Risico ingeschat op omvang kapitaallasten van één schoolgebouw.	300
Totaal					**570**

Samenvatting risico-inschatting

	Risico
Geactualiseerde eerder ingeschatte risico's	3.452
Nieuwe risico's	570
Inschatting begroting 2022	**4.022**

Financiële kengetallen

	B 2020	B 2021	JR 2020	B 2022
Solvabiliteit (streefwaarde: 20 – 50%)	17%	17%	25%	24%
Netto schuldquote (streefwaarde: < 90%)	80%	83%	38%	57%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle geldleningen (streefwaarde: < 90%)	68%	71%	28%	46%
Grondexploitatie (streefwaarde: < 20%)	18%	18%	2%	7%
Struct. exploitatieruimte (streefwaarde: > 0)	1%	0,5%	6%	3,4%
Belastingcapaciteit (streefwaarde: 90 – 105%)	127%	117%	121%	108%
Nettoschuld per inwoner	€ 1.654	€ 1.746	€ 782	€ 1.175

De **solvabiliteit** is vergelijkbaar met de jaarrekening 2020 en fors verbeterd ten opzichte van de begroting 2020. Dit is vooral een gevolg van het positieve resultaat over 2020 en de positieve 2e bestuursrapportage 2021. In de begrotingsperiode 2022-2024 wordt de algemene reserve door jaarlijkse toevoegingen verder versterkt. De solvabiliteit verbetert daarmee naar ruim 32% ultimo 2025.

De **netto schuldquote** is toegenomen doordat in de prognose van de balans per 31-12-2021 het saldo op de rekening schatkistbankieren is gedaald en de langlopende schulden zijn gestegen. Een omvangrijke grondexploitatie is risicovol als daarmee de baten van de gemeente in grote mate afhankelijk zijn van de opbrengsten uit grondexploitaties. In 2020 zijn relatief veel grondverkopen geweest en in 2021 wordt juist meer uitgegeven aan bouw- en woonrijp maken. Dit zorgt voor een hogere boekwaarde van de projecten en daarmee voor een hogere ratio ten opzichte van de jaarrekening 2020. De **ratio grondexploitatie** is echter nog steeds laag. De **belastingcapaciteit** is hoog. De gemiddelde woonlasten (inclusief incidentele korting) zijn 8% hoger dan het landelijk gemiddelde. De begrote stijging van de **schuld per inwoner** is een gevolg van de begrote toename van de vaste schulden.

Geprognotiseerde balans (per 31 december van het jaar)

Activa

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
(im)Materiële vaste activa	47.908	53.367	52.348	53.405	50.541	47.728
Financiële vaste activa: kapitaalverstrekkingen	197	197	197	197	197	197
Financiële vaste activa: leningen	6.933	6.720	6.720	801	782	760
Financiële vaste activa: uitzettingen > 1 jaar	349	363	333	303	273	243
Totaal vaste activa	**55.387**	**60.647**	**59.598**	**54.706**	**51.793**	**48.928**
Voorraden: onderhanden werk & overige grond- en hulpstoffen	1.121	4.423	3.808	2.740	1.733	204
Voorraden: gereed product en handelsgoederen & vooruitbetalingen						
Uitzettingen < 1 jaar	15.047	10.781	6.515	6.515	6.515	6.515
Liquide middelen	551	551	551	551	551	551
Overlopende activa	2.545	2.545	2.545	2.545	2.545	2.545
Totaal vlottende activa	**19.264**	**18.300**	**13.419**	**12.351**	**11.344**	**9.815**
Totaal activa	74.651	78.947	73.017	67.057	63.137	58.743

Passiva

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Eigen vermogen	18.787	18.652	18.157	18.657	18.774	18.910
Voorzieningen	11.943	11.731	11.287	11.040	10.789	10.534
Vaste schuld	36.542	41.185	36.194	29.981	26.195	21.920
Totaal vaste passiva	**67.272**	**71.568**	**65.638**	**59.678**	**55.758**	**51.364**
Vlottende schuld	3.420	3.420	3.420	3.420	3.420	3.420
Overlopende passiva	3.959	3.959	3.959	3.959	3.959	3.959
Totaal vlottende passiva	**7.379**	**7.379**	**7.379**	**7.379**	**7.379**	**7.379**
Totaal passiva	74.651	78.947	73.017	67.057	63.137	58.743

EMU-saldo

	Omschrijving	T-1 2021 x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2021, aangevuld met raming resterende periode	T 2022 x € 1000,- Volgens begroting 2022	T+1 2023 x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2022
1.	Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	135	56	456
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	5.459	-1.019	1.057
3.	Mutatie voorzieningen	-212	-444	-247
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	3.302	-615	-1.068
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0
Berekend EMU-saldo		**-8.838**	**1.246**	**220**

Paragraaf 3. Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente heeft op haar grondgebied een groot aantal kapitaalgoederen zoals gebouwen, wegen, constructies, riolering, water en groen met een groot aandeel in de gemeentelijke begroting. Deze kapitaalgoederen leveren een belangrijke bijdrage aan de uitvoering van de programma's van de begroting, zoals milieu, onderwijs en verkeer. Slecht onderhoud kan leiden tot risico's en daarbij mogelijke aansprakelijkstelling van de gemeente. Bovendien kan het leiden tot kapitaalvernietiging.. In deze paragraaf wordt achtereenvolgens het IBOR beleidskader geschetst met de vastgestelde kwaliteitsniveaus. Erna wordt een overzicht gegeven van de cyclus van beleids- en beheerplannen van de onderdelen van de openbare ruimte. De verschillende kapitaalgoederen worden kort toegelicht en afgesloten met een tabel van de onderhoudsbudgetten.

IBOR 2014-2023

In het Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte 2014-2023 "Samen Buiten-Gewoon- Tevreden" zijn de onderhoudskwaliteiten voor de openbare ruimte benoemd. We hanteren voor onze openbare ruimte drie verschillende ambitieniveaus (A is hoog, C is laag). Deze ambitieniveaus zijn gekoppeld aan de onderstaande gebiedsindeling en functies:

	Ambitieniveau		
	A	B	C
Centrum	■		
Woonbuurten			■
Gebiedsontsluitingswegen		■	
Industrie			■
Buitengebied			■

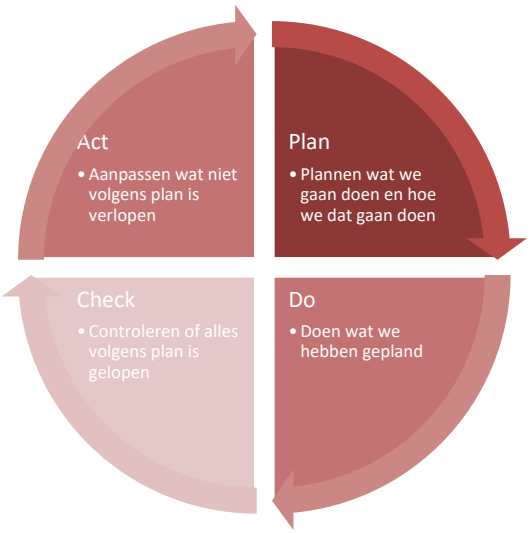
Het beheer van de openbare ruimte doen we graag samen met de bewoners en de ondernemers. Zij krijgen dan ook de ruimte om een + te realiseren op het vastgestelde ambitieniveau. In 2018 heeft de raad extra geld beschikbaar gesteld om de verzorgende kwaliteit van het groen in de woonbuurten op een B niveau te onderhouden, dit houdt in dat de onkruidbestrijding in het groen in de woonbuurten op een hoger niveau wordt uitgevoerd.

Het beheer van de openbare ruimte is een reguliere taak van de gemeente, die bestaat uit de jaarlijkse beheers-, vervangings- en onderhoudsmaatregelen. Voor het beheer van de (kapitaalgoederen in de) openbare ruimte beschikt de gemeente over een aantal instrumenten:

1. Beheersystemen waarin van alle objecten in de openbare ruimte de relevante data zijn ingebracht.
2. Jaarlijkse schouw naar de onderhoudsgesteldheid van de objecten in de openbare ruimte.
3. Meerjaren Uitvoeringsplan (MUP) met daarin alle geplande uitvoeringsprojecten.

De informatie uit deze instrumenten leiden tot planning van de onderhoudswerkzaamheden. Om te zorgen voor een integrale benadering van ontwerp, inrichting en beheer van de openbare ruimte is het Handboek Integraal Werken Openbare Ruimte (HIWOR) beschikbaar.

Beleids-en beheerplannen

De basis voor het beheer van de openbare ruimte wordt gevormd door de hier getoonde cyclus. Dit cyclisch werken is duidelijk zichtbaar in de beleids- en beheerplannen die er zijn voor het beheer van de openbare ruimte. In navolgende tabel is dit weergegeven.

Beleids- en beheerplan	Frequentie actualisatie	Fin. vertaling in begroting	Reserve/ voorziening	TV
Integraal beleid openbare ruimte (IBOR) (2014)	10 jaar	Ja		Divers
Beheerplan wegen (2019)	Financieel: 2 jaar	Ja	Bestemmingsreserve	2.1
Beheerplan civieltechnische kunstwerken (2019)	Geheel: 4 jaar	Ja	wegen	
Beleids- en beheerplan openbare verlichting (2020)		Ja		
Programma Water en Riolering (PWR) (2020)	4 jaar	Ja	Voorziening riolering	7.2
Speelnotitie (2015)	10 jaar	Nee	Bestemmingsreserve	5.7
Groenstructuurplan (2019)	4 jaar		calamiteiten groen om	
Boombeleid (2020)	4 jaar	Ja	kosten te dekken voor	
Beheerplan groen, speel- en zitvoorzieningen (2019)	Financieel: 2 jaar Geheel: 4 jaar	Ja	ziekten en plagen en stormschade	
Beheerplan bijzondere objecten (2021)	4 jaar	Ja		
Meerjaren onderhoudsplan (MJOP) (2018)	4 jaar	Ja	Voorziening De Wetering	divers

Toelichting kapitaalgoederen

Wegen, openbare verlichting en civiele kunstwerken:

In de openbare ruimte is het volgende areaal aanwezig voor de onderdelen wegen, openbare verlichting en civiele kunstwerken:

Voorziening		Hoeveelheden	
Wegen	Asfaltverharding	529.600	m^2
	Elementverharding	991.200	m^2
	Betonverharding	35.900	m^2
	Halfverharding	119.100	m^2
Openbare verlichting	Masten	5.700	stuks
	Armaturen	5.800	stuks
	LED-lampen	2.400	stuks
	Gewone lampen	3.900	stuks
Civiele kunstwerken	Bruggen	9	stuks
	Tunnels	2	stuks
	Muren	3	stuks

Het onderhoud van wegen, openbare verlichting en civiele kunstwerken is gericht op de technische kwaliteit: de weg en brug moeten bruikbaar zijn, de lamp moet branden. Bij openbare verlichting wordt hard gewerkt om de doelstelling voor energiereductie uit het energieakkoord te realiseren. De vervanging van lampen door LED wordt gecontinueerd.

Voor wegen staan we aan de vooravond van een intensieve periode van vervanging. Veel wegen zijn aan het eind van hun levensduur en zullen moeten worden aangepakt. Om dit gestructureerd aan te pakken en afstemming met andere onderdelen van de openbare ruimte of herinrichtingen te zoeken

is een meerjarenplanning opgesteld. De dekking hiervan zal terug te vinden zijn in het reguliere onderhoud en het investeringsplan.

Riolering en water

In onderstaande tabel hebben we de belangrijkste kenmerken van het stedelijk watersysteem van de voor onze gemeente weergegeven.

Voorziening		Hoeveelheden	
Inzameling	Kolken hemelwaterriolering	2.800	stuks
	Kolken gemengde riolering	7.200	stuks
Afvoer (vrij verval)	Gemengde riolering	84,3	km
	Vuilwaterriolering	20,7	km
	Hemelwaterriolering	30,3	km
	Overstortputten (verbeterd) gemengde riolering	16	stuks
	Hemelwateruitlaten (verbeterd) gescheiden riolering	18	stuks
Afvoer (mechanisch)	Persleidingen	14,8	km
	Drukriolering	67	km
	Drukriool-pompunits	238	stuks
	Rioolgemalen	32	stuks
	Bergingsvoorzieningen	3	stuks
	Randvoorzieningen	5	stuks
	Infiltratievoorzieningen	8	stuks
	Bijzondere (hemelwater) voorzieningen		
Meetpunten	Grondwater	22	stuks
	Afvalwater	3	stuks
	Oppervlaktewater	0	stuks

Voor het inzamelen en transporteren van het vrijkomende afval- en regenwater beschikken we als gemeente Loon op Zand over een rioolstelsel met een totale lengte van circa 136 km en 32 rioolgemalen. Om er voor te zorgen dat tijdens extreme neerslag geen wateroverlast optreedt, is het rioolstelsel voorzien van riooloverstorten en hemelwaterlozingspunten. Speciale rioolvoorzieningen (bergbezinkbassins) beperken de vuiluitworp van de riolering naar het oppervlakte-watersysteem. Het afvalwater in het buitengebied wordt ingezameld met 238 pompunits en verpompt via 67 km aan drukriolering. Al dit afvalwater wordt gezuiverd op de rioolwaterzuiveringsinrichtingen (RWZI) ‘De Roei’ in Kaatsheuvel.

Openbaar groen, speelvoorzieningen en straatmeubilair (inclusief ondergrondse afvalvoorzieningen)

Voorziening		Hoeveelheden	
Groen	Gazons, beplanting, etc.	1.374.204	m^2
	Bloembakken	22	stuks
Meubilair	Banken en afvalbakken	612	stuks
	Hekwerken	2.114	m
Speelvoorzieningen	Toestellen	307	stuks
Afvalvoorzieningen	Ondergrondse containers	80	Stuks
		26	Locaties

Het openbaar groen in de gemeente Loon op Zand speelt een belangrijke rol in de leefbaarheid van de gemeente. Dit vergt echter ook de nodige inspanningen voor het onderhoud. Afgelopen jaren is er regelmatig bezuinigd op het onderhoud van het groen. Dit heeft ertoe geleid dat het groen versleten is: beplanting is te hoog geworden, is verhout waardoor het niet meer teruggesnoeid kan worden, beplanting is weggevallen door droogte etc. De komende jaren wordt ingezet om een groot deel van het areaal te vervangen of om te vormen. Hierbij worden doelen als vergroten biodiversiteit, klimaatstress en burgerparticipatie meegenomen. Het aanwezige meubilair en speelvoorzieningen is geïnspecteerd. Hieruit is gebleken dat 33% van het areaal niet voldoet aan het vastgestelde kwaliteitsniveau. Ook hierin zal een inhaalslag moeten worden gedaan om weer aan het vastgestelde kwaliteitsniveau te voldoen. Concreet houdt dit in dat er banken en prullenbakken zullen worden voorzien van een nieuwe verflaag of in zijn geheel vervangen worden. Bij speelvoorzieningen speelt burgerparticipatie een duidelijke rol. Hetgeen gerealiseerd wordt moet zo veel mogelijk passen bij de wensen van de buurt. Hierbij zijn de kaders vanuit het beleid en financiën leidend.

In de gemeente Loon op Zand zijn 26 locaties waar ondergrondse afvalvoorzieningen aanwezig zijn en ca. 10.000 adressen (maal 3 per woonadres) met mobiele containers (kliko's) . Onderhoud van de ondergrondse voorzieningen bestaat uit het reinigen van de ondergrondse bakken, vervangen van paslezers en functioneel houden.

Gebouwen/ Vastgoed

Vastgoed heeft 68 gebouwen in haar vastgoedportefeuille. Er zijn 14 vastgoedobjecten (waarbij de grond en het gebouw eigendom is van de gemeente, dan wel het gebouw gehuurd wordt door gemeente) in beheer en onderhoud van de gemeente.

Uit onderzoek blijkt dat de voorgestelde maatregelen ter bezuiniging (schoonmaak, energie, receptie en beveiliging) niet haalbaar zijn. Voor het maatschappelijk vastgoed zijn we gestart met de actualisatie van het MJOP, waarbij we accent leggen op:

- Verduurzaming: een duurzaamheidsscope wordt toegepast voor Het Klavier, De Brandweerkazernes en De Gemeentewerf.
- Het onderhoudsniveau van Het Klavier wordt onderzocht.
  We hebben een aanbestedingstraject in werking gezet voor de E&W installatie Het Klavier, De Werft en De Brandweerkazernes. Naar verwachting is de ingangsdatum van de nieuwe overeenkomst(en) 1 juli 2022. Bij zowel de actualisatie als de aanbesteding voor het onderhoudscontract zijn wij alert op de kostenbesparende elementen. Wel is de marktwerking van dit moment een risico, apparatuur, staal en materialen zijn enorm in prijs gestegen.

Financiële toelichting onderhoudsbudgetten kapitaalgoederen

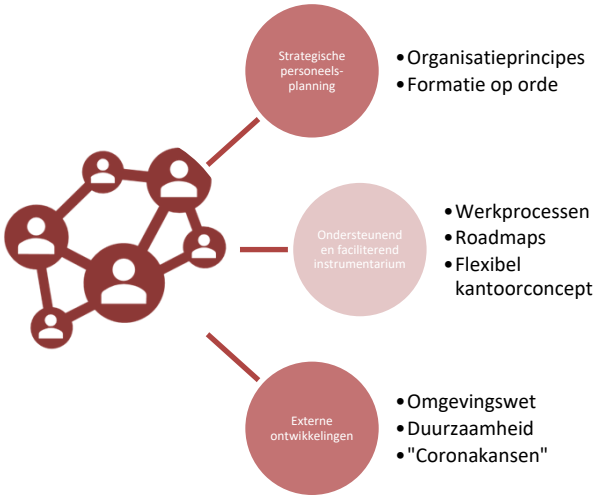
	R 2020	B 2021	B 2022
Civiele kunstwerken	52	49	88
Gebouwen/ vastgoed	221	433	450
Groen	846	824	915
Openbare verlichting	44	65	75
Riolering en water	410	665	597
Speelvoorzieningen/ straatmeubilair	34	47	47
Wegen	1.076	1.040	926
Totaal	**2.683**	**3.113**	**3.096**

Paragraaf 4. Bedrijfsvoering

Op 15 juli 2021 sprak de gemeenteraad de ambitie uit om een zelfstandige gemeente te blijven. De raad nam een amendement aan waarin zij het college opriep om in beeld te brengen wat daar voor nodig is. De organisatievisie, zoals vastgesteld door het college in april 2020, roept op om een solide en wendbare organisatie te zijn. We hanteren drie kernwaarden: resultaat, samen, vitaal. In onze communicatie en dienstverlening passen we het LOL-principe toe (Luisteren – Open – Leren). In juni 2020 informeerden wij de raad hierover tijdens een beeldvormende raad. Deze solide en wendbare organisatie is nodig om inderdaad die zelfstandige gemeente te kunnen blijven.

We werken in een dynamische omgeving. We zijn ons bewust dat we ons continu moeten blijven ontwikkelen en moeten blijven groeien om een volwaardig partner en vertegenwoordiger te zijn voor onze inwoners.

We verkennen op dit moment diverse vraagstukken die mogelijk effect kunnen hebben op de foto van onze organisatie in 2025 én we bouwen doelgericht aan verbeteringen waarvan we al weten dat ze nodig zijn. De vraagstukken en verbeteringen liggen op het vlak van strategische personeelsplanning, ondersteunend en faciliterend instrumentarium en op externe ontwikkelingen:

We hebben als samenleving, maar ook als organisatie, een bewogen periode achter de rug. Ons “normaal” moet zich opnieuw zetten. Corona bracht onzekerheid en verdriet. Corona leerde ons ook:

- Nieuwe facetten van (samen) werken;
- Een gewijzigd perspectief op plaatsgebonden of plaatsonafhankelijk werken;
- Een genuanceerder beeld over waar de grenzen liggen van overheidsbetrokkenheid.

Al deze leerervaringen nemen wij mee in de manier waarop wij onze foto van de toekomst samenstellen. U zult dit niet alleen merken in de ontwikkelkansen voor de organisatie. Wij geven dit ook een plek in bijvoorbeeld de inrichting van de Omgevingswet en de duurzaamheidsopgave.

Strategische personeelsplanning

Wat willen we bereiken?

We willen een personele bezetting die kwalitatief en kwantitatief op orde is, in een organisatie die efficiënt is ingericht op de vaste taken en effectief en wendbaar op maatschappelijke opgaven.

Wat gaan we daarvoor doen?

Organisatieprincipes

- Toekomstbestendig inrichten van gelaagdheid en sturing binnen afdelingen/ domeinen.
- Versterken integraal management en de daarbij passende rol en positie van ondersteunende functies.
- Onderzoeken mogelijkheid van inzet van *generieke, vaste* projectleiders en zo terugdringen inhuur op ‘incidentele’ projecten.

- Verder ontwikkelen opgavegericht werken: voortbouwen op ervaringen van 2021.
- Doorlichten en stroomlijnen van onze werkprocessen vanuit het LEAN principe en inzet digitaliseringsmogelijkheden. Dit aspect komt terug onder 'ondersteunend en faciliterend instrumentarium'.

Formatie op orde

- Kwantitatief en kwalitatief investeren op bezetting voor dienstverlening, duurzaamheid, ICT, projecten, evenementen, sociaal domein en sturing (strategisch, contracten, control).
- Pro- actief inzetten van trainees op lastig invulbare functies en daartoe tijdelijk faciliteren van extra formatieruimte, begeleiding en scholing.
- Financiële regelruimte om te sturen op doorstroom die nodig is voor de kwalitatieve match tussen bezetting en functie.

Ondersteunend en faciliterend instrumentarium

Wat willen we bereiken?

We leveren de juiste tools, middelen en ondersteuning voor de uitvoering van primaire processen en maatschappelijke opgaven. Zo dragen we bij aan systemen, cultuur, werkprocessen, samenwerking en dienstverlening die passen bij een toekomstbestendige organisatie.

Wat gaan we daarvoor doen?

Werkprocessen

Voor de organisatieontwikkeling is ICT als essentiële factor aangemerkt. We gebruiken systemen en digitaliseren onze processen zodat we effectiever en efficiënter kunnen werken. Voordat je digitaliseert is het van belang om het ideale (eigen) proces in beeld te hebben. Het gevaar van rubbish in rubbish uit dreigt. Eerst optimaliseren, dan digitaliseren.

Via het project procesbeschrijven via de LEAN methodiek bereiken we de volgende doelen:

- vereenvoudiging, minimaliseren van verspilling, maximaal digitaliseren wat kan;
- andere inzet van formatie op taken die meer waarde toevoegen;
- basis leggen voor continue kwaliteit verbetering;
- leren en verbeteren in één traject.

Roadmap HRM

- Het vitaliteitsbeleid kreeg afgelopen jaar reeds vorm via trainingen. In 2022 komen we tot een integraal vitaliteitsplan waarmee we de inzetbaarheid van medewerkers versterken en de werkgerelateerde uitval verkleinen (voorkomen). Hiervoor is buiten de reeds door de raad beschikbaar gestelde gelden (Begroting 2021)) geen extra budget nodig. Ook de nieuwe opzet van de HR- gesprekkencyclus – deze voeren we miv 2022 uit - helpt hier bij.
- Versterken van werving op lastige vacatures: beter vinden van latente kandidaten en/of aankomend talent. Hiervoor zetten we een professionele wervingspartner in.
- Uitvoeren medewerkers onderzoek: meten tevredenheid en ophalen input. Dit is ook een nadrukkelijke wens van de ondernemingsraad.
- Doorlichten huidig functieboek en – waardering in relatie tot ontwikkelingen in aard en niveau van functies en uit oogpunt van aantrekkelijk werkgeverschap (vinden en binden van de juiste mensen). Hiervoor zetten we een extern bureau in en reserveren we extra geld voor dekking van mogelijk hogere inschaling.
- Voor 2022 tijdelijke versterking voor de P&O- adviseurs voor plm 18 uur per week, zodat zij zowel de ontwikkelingen vorm kunnen geven en tegelijkertijd de dienstverlening aan de interne klanten door kan gaan.

Roadmap ICT

In hoofdlijnen zijn de belangrijkste zaken voor Informatiemanagement en Informatiebeheer de volgende zaken aan de orde voor 2022:

- Basis op orde
- Verdere digitalisering zodat digitaal samenwerken de standaard gaat worden
- Betere interne dienstverlening
- Ondersteuning implementatie Omgevingswet
- Inzicht in stand van zaken m.b.t. de ICT omgeving

Om de basis op orde te krijgen is er in de kader nota al een verzoek gedaan tot uitbreiding van Fte's voor functioneel beheer. Als deze basis op orde is kan verder ontwikkeld worden naar een professionelere dienstverlening en ondersteuning op beide gebieden.
Door de Corona pandemie is de behoefte aan digitalisering erg snel toegenomen. Om goed digitaal te kunnen (samen)werken zullen er in 2022 keuzes gemaakt moeten worden hoe we dit gaan inrichten Om flexibel te zijn is het belangrijk om inzicht te hebben in de stand van zaken omtrent ICT. Hiervoor wordt reeds in 2021 een onderzoek gestart waarbij gekeken wordt (zowel intern als extern) wat er nodig is om vanuit de huidige situatie naar een toekomstige gewenste situatie te komen. Hierbij komen zowel techniek, mens ,dienstverlening en strategie aan de orde. De consequenties van dit onderzoek kunnen verstrekkend zijn als b.v. blijkt dat onze huidige ICT leverancier niet of onvoldoende aansluit op de doorontwikkeling van de gemeente Loon op Zand.

Roadmap Communicatie

Onze communicatie sluit aan bij een verbonden bestuursstijl. We willen als organisatie kanaalonafhankelijk met één geluid naar buiten treden. Tijdige en transparante communicatie die inspeelt op de behoefte van onze inwoners en andere belanghebbenden is ons uitgangspunt. We kijken hoe we beter aansluiten bij wat er buiten speelt, we kijken naar elkaar om en maken verbinding. Ons LOL-principe (Luisteren, Open en Leren) zit verweven in ons DNA.
De focus voor 2022 ligt op de herinrichting van het team met aandacht voor competenties, rollen, prioriteiten, ontwikkeling en werkafspraken. We zetten stappen in de verdere uitrol van de communicatievisie zoals onder andere het optimaliseren van de zoekfunctie van de website en het schrijven van heldere inwonersbrieven en webteksten in een eenduidige 'Loonse' stijl.

Roadmap Financiële beheersing

De opdracht financiële beheersing is een directe uitwerking van de oproep vanuit de raad om herstel van de financiële balans. We zetten de ingeslagen koers uit 2021 voort.
In deze opdracht onderscheiden we drie sporen:

- Het op orde brengen van de formatie van de financiële clusters in zowel benodigde kwaliteit als kwantiteit. We maken hierbij ook de afweging welke taken we zelf blijven doen en voor welke taken het verstandig is om deze op een andere wijze te organiseren. Dit zal in 2022 leiden tot een voorstel voor de wijze waarop we de belastingtaken het beste kunnen organiseren.
- Het versterken van de financiële sensitiviteit in de organisatie, door onder meer de inrichting van controltaken
- Een impuls aan de kwaliteit van de P&C-cyclus. Dit heeft zowel een procesmatig karakter als een inhoudelijke component. Denk hierbij bijvoorbeeld aan begrijpelijke taal, herkenbare relatie met beleidsdiscussies (en monitoring) en de toelichting op de financiële keuzes en ontwikkelingen

Roadmap Dienstverlening

Via een 0-meting brachten we in 2021 onze gemeentelijke dienstverlening in kaart.
Het cluster TO&I ontwikkelen we, mede op basis van de 0-meting, door tot een KlantContactCentrum (KCC). Vanaf 2022 is het KCC de katalysator voor de verdere optimalisering van de gemeentelijke dienstverlening. Het KCC breiden we uit met een adviseur dienstverlening die de optimalisering van de dienstverlening aanjaagt en begeleidt.

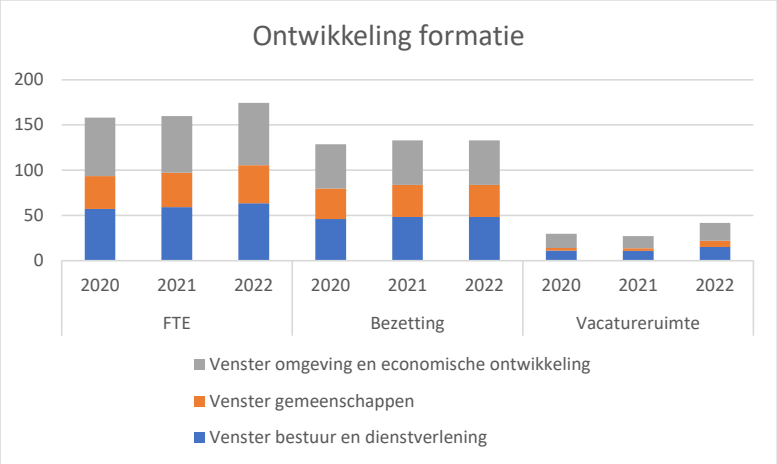
Roadmap Bestuurlijke vernieuwing
We komen tot een afronding van de handreiking inwonerparticipatie. We maken hierin de mogelijkheden en instrumenten zichtbaar bij inwonerparticipatie. Aan deze handreiking zijn een communicatieaanpak verbonden richting inwoners, maar ook een instructie richting organisatie.

Flexibel kantoorconcept
In 2022 passen we ons kantoorconcept aan op hybride werken. We gebruiken daarbij de ervaringen die thuiswerken ons opleverde. Het kantoorconcept draagt bij aan de organisatie die we willen zijn solide, samen (meer nadruk op ontmoeten en samenwerkfaciliteiten in het kantoor) en vitaal (optimale balans voor medewerkers tussen werken en privé). Het hybride werken en het kantoorconcept is te vangen in de slogan: werk is wat je doet, niet waar je naar toe gaat.

Wat mag het kosten?

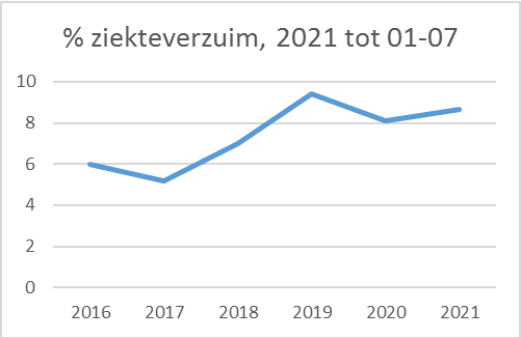
	2022	2023	2024	2025
Uitvoeringsbudget organisatieontwikkeling				
- Werkbudget organisatieontwikkeling	325	300	150	
- Roadmap dienstverlening	32	22	22	22
- Roadmap HRM	91			
- Medewerkersonderzoek	15			
- Onderzoek functiegebouw	20	300	300	300
Subtotaal uitv. organisatieontwikkeling	483	622	472	322
Personele ontwikkelingen				
- Venster bedrijfsvoering en dienstverlening	306	423	423	423
- Venster gemeenschappen	194	194	154	154
- Venster omgeving en economische ontwikkelingen	91	121	121	121
Subtotaal personele ontwikkelingen	591	738	698	698
Totaal organisatieontwikkeling	**1.074**	**1.360**	**1.170**	**1.070**

Hoe kunt u onze resultaten volgen?
We presenteren voor het bedrijfsvoering onderdeel personeel en organisatie enkele kengetallen die zicht geven op relevante ontwikkelingen.

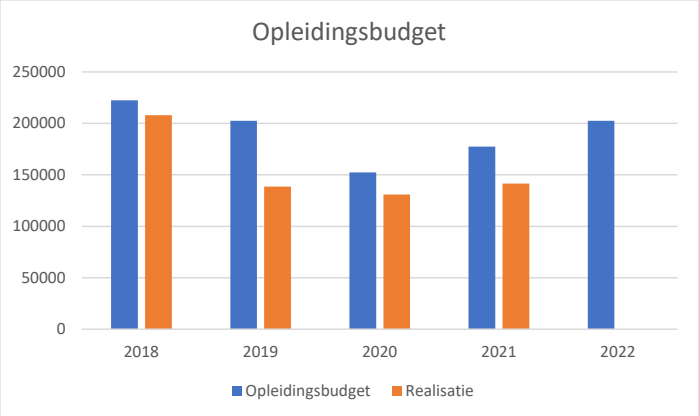

De ontwikkeling van de formatie is hier uitgesplitst naar drie onderdelen:
- De toegekende formatie (FTE)
- De werkelijke bezetting
- Vacatureruimte

De aantallen zijn geordend naar de vensters in de begroting. De ontwikkeling in de formatie laat een stijgende lijn zien. Voor het jaar 2022 is de formatie toegevoegd conform het voorstel in deze begroting. Vooralsnog is de bezetting gelijk gehouden, aangezien de toegevoegde formatie nog ingevuld moet worden en de bestaande vacatureruimte nog niet is opgelost. De vacatureruimte wordt veroorzaakt door arbeidsmarktfactoren, natuurlijk verloop en kwaliteitsontwikkelingen binnen afdelingen.

De ontwikkeling van het ziekteverzuim laat sinds 2017 een stijgende lijn zien, met een hoogtepunt in 2019. Sinds 2019 schommelt het ziekteverzuim tussen de 8 en 9 procent. In verhouding tot het gemiddelde onder gemeenten is dit hoog. Van belang is om naar de samenstelling van het ziekteverzuim te kijken. Langdurig ziekteverzuim gaat in onze gemeente ook veelvuldig gepaard met fysieke gezondheidsproblemen. In een aantal gevallen is sprake van werk- of stress-gerelateerde oorzaken. We zetten – in samenwerking met de bedrijfsarts – intensief in op preventie. Daarnaast ontwikkelden we in 2021 diverse activiteiten gericht op het verbeteren van de vitaliteit van onze medewerkers. Deze acties zetten we voort naar de toekomst.

Het opleidingsbudget laat een wisselend verloop zien. In 2018 is een inhaalslag gemaakt voor de inzet op opleidingen vanuit eerdere jaren. Er was de afgelopen jaren veel discussie over de benodigde omvang van het opleidingsbudget. Omdat de bestedingen in 2019 achterbleven werd het budget in 2020 afgeraamd. Als gevolg van de toenemende opleidingsbehoefte door de kwaliteitsontwikkelingen binnen de afdelingen, de organisatieontwikkeling maar ook de individuele opleidingsbehoeften is met ingang van de begroting 2021 een groeipad ingerekend. Dit vertaalt zich nog niet helemaal in de realisatie, waarbij in ogenschouw genomen moet worden dat 2021 in de realisatie natuurlijk nog niet is afgerond.

Paragraaf 5. Financiering

De paragraaf bevat een toelichting op het risicobeheer van de financieringsportefeuille en geeft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat, de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend en de financieringsbehoefte.

Renterisico

De kasgeldlimiet en de renterisiconorm moeten voorkomen dat de leningenportefeuille van gemeente te gevoelig is voor schommelingen in de rente. De kasgeldlimiet richt zich op leningen met een korte looptijd en de renterisiconorm richt zich juist op langlopende leningen.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is bedoeld om het renterisico op geldleningen te beperken. Als er veel kortlopende leningen (kasgeldleningen) zijn, dan is de financieringsportefeuille gevoeliger voor rentewijzigingen. Over het algemeen hebben kortlopende leningen een lagere rente en zijn daarom goedkoper. De omvang van de netto vlottende schuld is beperkt tot maximaal 8,5% van het begrotingstotaal en bedraagt voor 2022 € 5,1 miljoen.

Renterisiconorm

Renterisico's op de langere termijn beheersen we door de toepassing van de zogenaamde renterisiconorm. In de kern komt deze erop neer dat niet op hetzelfde moment een omvangrijke herfinanciering leningen plaatsvindt tegen op dat moment bijvoorbeeld fors hogere rentepercentages. De jaarlijkse verplichte aflossingen en renteherzieningen mogen niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.

	Risico
Renterisiconorm	11.934
Aflossingen	8.532
Ruimte binnen norm	**3.403**

We voldoen aan de renterisiconorm.

Financiering

Langlopende leningen en uitzettingen (verloop huidige leningenportefeuille)	**2022**
Stand 1 januari	**33.923**
Aflossingen	-8.532
Opgenomen	0
Stand 31 december	**25.391**

De rentelast over deze leningen bedraagt in 2022 € 896.286. De gemiddelde rente is 2,99%.

Uitgezette leningen	**2022**
Stand 1 januari	**6.814**
Aflossingen	-5.962
Opgenomen	0
Stand 31 december	**852**

De rentebaat over deze leningen bedraagt in 2022 € 263.779. De gemiddelde rente is 3,87%.

Garanties op leningen aan derden

Naast de leningen die we zelf aangaan zijn er nog een aantal leningen ‘door verstrekt’ aan derden of staan we garant voor leningen die aan derden zijn verstrekt door een bankinstelling. In deze situatie is er geen sprake van bankieren. De leningen aan woningbouwverenigingen zijn aflopend van aard en stammen nog uit de periode dat het gebruikelijk was dat we voordelig leningen aantrokken bij bijvoorbeeld de Bank Nederlandse Gemeenten en deze onder dezelfde condities verstrekten aan de betreffende woningbouwvereniging.

Garanties geven we alleen uit hoofde van de publieke taak. Bijvoorbeeld een garantstelling aan een bank voor een vereniging voor de aanleg van een sportveld.

	2022
Leningen aan verenigingen, stichtingen en natuurlijke personen	1.807
Leningen aan woningbouwverenigingen	71.798
Totaal	**73.605**

Over het algemeen zijn deze risico’s op verstrekte geldleningen beperkt omdat ofwel contragaranties zijn verstrekt of een hypotheek als onderpand is afgegeven.

Schema rentetoerekening

Garanties op verstrekte bedragen	Bedrag
Externe rentelast over korte financiering	24
Externe rentelast over lange financiering	988
Externe rentebaten	-264
Totaal door te rekenen extra rente	**748**
Rente die aan grondexploitatie moet worden doorberekend	-74
Rente van projectfinanciering (niet van toepassing)	0
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	**674**
Rente over eigen vermogen en voorzieningen	0
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	674
Werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (via renteomslag)	935
Renteresultaat, onderdeel van resultaat op taakveld treasury	**261**

Paragraaf 6. Verbonden partijen

Inleiding

Het begrip verbonden partij is vastgelegd in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en wordt als volgt gedefinieerd: "*Een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de provincie onderscheidenlijk de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft.*"

In maart 2018 heeft de gemeenteraad van Loon op Zand een nieuwe nota verbonden partijen vastgesteld. Doel van deze nota was met name om meer grip te krijgen op gemeenschappelijke regelingen. Kern van deze nota is dat we voortaan op basis van de drie B's (Bestuur, Beleid en Bedrijfsvoering) sturen op gemeenschappelijke regelingen. Per gemeenschappelijke regeling worden in onderstaand overzicht de drie B's geschreven. Hiermee worden de kaders gesteld op basis waarvan voorstellen van de regelingen in het komend jaar beoordeeld worden.

Achtergrondinformatie over de werkwijze aan de hand van de drie B's staat de lezen in de nota verbonden partijen 2018.

De nota verbonden partijen 2018 richt zich enkel op gemeenschappelijke regelingen. Voor de overige verbonden partijen (verenigingen, stichtingen, coöperaties en vennootschappen) blijven we de in het BBV voorgeschreven kerngegevens hanteren.

Totaalbeeld verbonden partijen

Partij	Rechtsvorm	Thema	TV	Bijdrage
Regio Hart van Brabant	Gemeenschappelijke regeling	Bestuur	0.1	€ 97.299
Midpoint	Onder GR Hart van Brabant	Economische ontwikkeling	3.4	€ 105.352
Bestuurscommissie Jeugd HvB	Onder GR Hart van Brabant	Maatwerk	6.72 6.82	€ 5,242 mio
GGD Hart voor Brabant	Gemeenschappelijke regeling	Sport, cultuur en welzijn	7.1	€ 797.597
OMWB	Gemeenschappelijke regeling	Duurzaamheid	7.3	€ 362.716
Veiligheidsregio MWB	Gemeenschappelijke regeling	Openbare orde en veiligheid	1.2	€ 1,243 mio
Baanbrekers	Gemeenschappelijke regeling	Participatie	6.5	€ 1,385 mio
RAV	Gemeenschappelijke regeling	Openbare orde en veiligheid	1.2.	€ 0[1]
BNG	Vennootschap	Algemene dekkingsmiddelen	0.5	41.900 aandelen[2]
Brabant Water NV	Vennootschap	Algemene dekkingsmiddelen	0.5	33.100 aandelen[3]
EWW BV	Vennootschap	Sport, cultuur en welzijn	5.6	100% aandeelhouder

[1] De kosten van de ambulancevoorziening worden gefinancierd door de zorgverzekeraars
[2] Dit aandelenpakket vertegenwoordigt een waarde van € 95.000. Daarnaast is een lening verstrekt van € 5,9 mio.
[3] Dit aandelenpakket vertegenwoordigt een waarde van € 102.000.

Regio Hart van Brabant (Tilburg)[4]	
Doel	- Een overlegstructuur in te stellen en in stand te houden, die dient om de samenwerking tussen de deelnemende gemeenten vorm te geven; - Rechtens verantwoording af te kunnen leggen over de besteding van (subsidie)gelden die door andere overheden, instellingen en/of bedrijven met het oog op die samenwerking worden toegekend; - Samen te werken om regionale opgaven te identificeren en op basis daarvan gezamenlijk beleid op te stellen en gezamenlijke projecten te definiëren, te initiëren en uit te voeren, dan wel projecten ter uitvoering op te dragen, aan te bieden of aan te besteden aan gelieerde- en derde partijen, waaronder Midpoint Brabant. - Een bestuurlijke structuur in te stellen met het oog op een kwalitatief goede en efficiënte uitvoering van de bovenlokale jeugdhulptaken.
Bevoegdheden	- Het organiseren en coördineren van een overlegplatform - Zorg te dragen voor een kwalitatief goede en efficiënte uitvoering van de bovenlokale jeugdhulptaken, zoals vastgelegd in het regionale beleidskader Jeugd, met inachtneming van de bepalingen van de Jeugdwet. - Het een maal per vier jaar vaststellen van een strategische agenda en het jaarlijks opstellen van een werkplan hierbij.
Vertegenwoordiging	Burgemeester Van Aart is lid van het algemeen bestuur[5]. De secretaris is lid van de kring gemeentesecretarissen. Wethouder Brekelmans is lid van de bestuurscommissie Jeugd, Collegeleden zijn lid van de portefeuillehouder overleggen die tot hun portefeuille behoren.
Rol gemeenteraad	De gemeenteraad kan een zienswijze indienen op de begroting en de jaarrekening. Daarnaast kan de raad bij het vaststellen van de Strategische Meerjarenagenda een zienswijze geven. Gemeenteraadsleden kunnen zich twee keer per jaar tijdens de Hart van Brabant radendag informeren over de regionale samenwerking. Als drie gemeenteraden van deelnemende gemeenten daartoe verzoeken, wordt een verenigde vergadering van alle gemeenteraden bijeengeroepen. De verenigde vergadering doet uitspraken over kwesties die zij van regionaal belang acht. Ieder raadslid heeft in deze vergadering één stem.
Afspraken over doelen en prestaties	Algemeen bestuurlijk (jeugd, arbeidsparticipatie, onderwijs en maatschappelijke ondersteuning, economische zaken en toerisme, milieu en afval, ruimtelijke ordening en volkshuisvesting, verkeer en vervoer)
Relatie met gemeentelijke doelstellingen	De doelen van de regio Hart van Brabant beschreven in de Strategische Meerjarenagenda 2019-2023 De ambities voor het beleidsterrein jeugd zijn vastgelegd in het regionaal koersdocument jeugd uit 2017. In 2020 en 2021 is een gesprek gevoerd over de governance van Hart van Brabant. De uitkomsten hiervan, waaronder mogelijk een commissie die adviseert over de betrokkenheid van raden en de omvorming van de Strategische Meerjarenagenda tot een kernagenda.
Risico's	De jeugdzorg kent een open-eindefinanciering, waardoor het rekeningresultaat maar beperkt te beïnvloeden is.

[4] Deelnemende partijen: Loon op Zand, Heusden, Waalwijk, Dongen, Tilburg, Hilvarenbeek, Goirle, Oisterwijk, Gilze en Rijen.

[5] Bestuursorganen: Algemeen bestuur, dagelijks bestuur, voorzitter, bestuurscommissie jeugd, portefeuillehouders overleggen op diverse beleidsterreinen, klankbordgroep gemeentesecretarissen

Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD) Hart voor Brabant (Tilburg)[6]	
Doel	Het leveren van een bijdrage aan de publieke gezondheidszorg.
Bevoegdheden	De uitvoering van de gemeentelijke taken die de Wet publieke gezondheid noemt en van de toezichtstaken die de Wet kinderopvang en kwaliteitseisen kinderopvang noemt. De taken van de GGD zijn verdeeld in een basispakket dat (met lokale accenten) voor alle deelnemers geldt en facultatieve plustaken. Het basispakket wordt jaarlijks door het algemeen bestuur vastgesteld.
Vertegenwoordiging	Wethouder Brekelmans is lid van het algemeen bestuur (AB)[7].
Rol gemeenteraad	De gemeenteraad kan inlichtingen vragen aan het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur en de voorzitter. De raad kan daarnaast verantwoording vragen aan het door de gemeente aangewezen AB-lid voor het door hem in het AB gevoerde beleid. De raad kan een zienswijze geven over de begroting en wijzigingen van de begroting die leiden tot een verhoging van de gemeentelijke bijdrage.
Afspraken over doelen en prestaties	1. *Regionale nota publieke gezondheid*. De huidige nota loopt op 31 december a.s. af. Momenteel is er een nieuwe nota volksgezondheid voor de periode 2020 – 2023 in voorbereiding. Deze ligt eind 2019 of in het eerste kwartaal van 2020 ter besluitvorming voor. Op hoofdlijnen richt het gezondheidsbeleid zich de komende jaren op de thema's: gezonde start, gezonde leefstijl, gezonde geest, gezonde omgeving. Doel van het regionale volksgezondheidsbeleid is om gezamenlijk meer gezondheidswinst te behalen, de slagkracht te vergroten en een sterkere verbinding te leggen met andere beleidsterreinen. De ambities worden nagestreefd door in te zetten op 'samenwerken', 'gezonde scholen', 'het versterken van opvoedvaardigheden' en een 'gezonde omgeving'. 2. *Lokaal inzetdocument GGD (jaarlijks)*: Dit document omvat een omschrijving van de lokale inzet van de GGD als het gaat om de diensten Jeugdgezondheidszorg, Gezondheidsbevordering, Preventie en Leefstijl. Deze inzet wordt deels gefinancierd uit het basispakket van de GGD (inwonersbijdrage) en deels uit plusgelden. Dit inzetdocument is feitelijk de lokale uitwerking c.q. het uitvoeringsprogramma van datgene wat als beleid in de regionale nota is opgenomen en wordt jaarlijks geactualiseerd. 3. *Beleidsvisie 2019-2023*: dit is de langetermijnvisie van de GGD voor de komende jaren met daarin beschreven de visie en ambitie.
Relatie met gemeentelijke doelstellingen	In het kader van de Wet publieke gezondheid geeft de GGD Hart voor Brabant onder andere uitvoering aan de jeugdgezondheidszorg (jgz) en diverse preventieprogramma's. Zowel de jgz als de preventieprogramma's hebben als doel het bevorderen, beschermen en bewaken van de gezondheid van zowel kinderen als volwassenen. Een goede gezondheid draagt bij aan de zelfredzaamheid en participatie van inwoners. De GGD levert hiermee een bijdrage aan de gemeentelijke doelen in het sociale domein zoals het versterken van de zelfredzaamheid, eigen kracht, gezondheid e.d.
Risico's	Geen bijzondere risico's te melden

[6] Loon op Zand, Heusden, Waalwijk, Dongen, Tilburg, Hilvarenbeek, Goirle, Oisterwijk, Gilze en Rijen, Grave, Meijerijstad, Oss, Sint-Michielsgestel, Maashorst, Vught, 's-Hertogenbosch, Bernheze, Boekel, Land van Cuijck

[7] Bestuursorganen: algemeen bestuur, dagelijks bestuur, voorzitter. Daarnaast kan het algemeen bestuur commissies van advies instellen.

Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB) (Tilburg)[8]	
Doel	Ten behoeve van de deelnemers taken uit te voeren op het gebied van het omgevingsrecht en om als verlengstuk van het lokaal en provinciaal bestuur een bijdrage te leveren aan een leefbare en veilige werk- en leefomgeving van de regio Midden- en West Brabant.
Bevoegdheden	Er zijn geen bevoegdheden overgedragen. Op het gebied van ondersteunende processen mag het algemeen bestuur samenwerkingen met derden sluiten.
Vertegenwoordiging	Burgemeester Van Aart is lid van het algemeen bestuur[9]. Besluiten worden bij meerderheid genomen. Bij besluiten over begroting, begrotingswijzigingen en jaarrekening, dient deze meerderheid meer dan de helft van de omzet te vertegenwoordigen.
Rol gemeenteraad	De gemeenteraad kan een zienswijze indienen op de begroting en de besteding van een eventueel jaarrekeningsaldo.
Afspraken over doelen en prestaties	De OMWB voert landelijke basistaken uit aan de hand van de landelijke VTH-criteria. Over de uitvoering hiervan worden jaarlijks schriftelijke afspraken gemaakt.
Relatie met gemeentelijke doelstellingen	Naast de wettelijke basistaken heeft Loon op Zand overige taken op het gebied van het vergunningverlening en toezicht structureel bij de OMWB weggelegd. De afdeling RO vraagt milieuadviezen over ruimtelijke plannen bij de OMWB. Op incidentele basis wordt de OMWB ingehuurd.
Risico's	Geen risico's te melden.

Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (OMWB) (Tilburg)[10]	
Doel	De Veiligheidsregio Midden- en West Brabant (VRMWB) behartigt de belangen van de deelnemende gemeenten op de volgende terreinen: a. brandweerzorg; b. geneeskundige hulpverlening; c. rampenbestrijding en crisisbeheersing; d. het voorzien in een gemeenschappelijke meldkamer.
Bevoegdheden	- het inventariseren van risico's van branden, rampen en crisis; - het adviseren van het bevoegd gezag over risico's van branden, rampen en crises in de bij of krachtens de wet aangewezen gevallen alsmede in de gevallen die in het beleidsplan zijn bepaald; - het adviseren van het college van burgemeester en wethouders over de brandweerzorg; - het voorbereiden op de bestrijding van branden en het organiseren van de rampenbestrijdingen de crisisbeheersing; - het instellen en in stand houden van een brandweer; - het instellen en in stand houden van een GHOR; - het voorzien in de meldkamerfunctie; - het aanschaffen en beheren van gemeenschappelijk materieel; - het inrichten en in stand houden van de informatievoorziening binnen de diensten van de veiligheidsregio en tussen deze diensten en de andere diensten en organisaties;

[8] Loon op Zand, Waalwijk, Heusden, Dongen, Tilburg, Hilvarenbeek, Goirle, Oisterwijk, Gilze en Rijen, Altena, Geertruidenberg, Oosterhout, Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Breda, Drimmelen, Moerdijk, Etten-Leur, Zundert, Rucphen, Halderberge, Roosendaal, Steenbergen, Bergen op Zoom, Woensdrecht

[9] Bestuursorganen: algemeen bestuur, dagelijks bestuur en een voorzitter. Daarnaast is er de mogelijkheid commissies in te stellen.

[10] Loon op Zand, Waalwijk, Dongen, Tilburg, Hilvarenbeek, Goirle, Oisterwijk, Gilze en Rijen, Altena, Geertruidenberg, Oosterhout, Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Breda, Drimmelen, Moerdijk, Etten-Leur, Zundert, Rucphen, Halderberge, Roosendaal, Steenbergen, Bergen op Zoom, Woensdrecht, provincie Noord-Brabant

	- het vaststellen van het regionaal risicoprofiel; - het tenminste één maal in de vier jaar vaststellen van een beleidsplan; het tenminste één maal in de vier jaar vaststellen van een brandrisicoprofiel en het behorende dekkings- en spreidingsplan - het vaststellen van rampbestrijdingsplannen voor zover dit bij Algemene maatregel van Bestuur voorgeschreven is; - het zorg dragen voor de voorbereiding op de bestrijding van een epidemie van een infectieziekte behorend tot groep A, als bedoeld in artikel 1 onder e Wet publieke gezondheid alsmede op de bestrijding van een nieuw subtype humaan influenzavirus, waarbij ernstig gevaar voor de volksgezondheid bestaat.
Vertegenwoordiging	Burgemeester Van Aart is lid van het algemeen bestuur[11].
Rol gemeenteraad	De gemeenteraad heeft de mogelijkheid om bij vaststelling van het regionaal beleidsplan (incl. regionaal risicoprofiel) en de begroting en besteding van een eventueel rekeningsaldo een zienswijze in te dienen.
Afspraken over doelen en prestaties	In het meerjarenbeleidsplan staan, in de vorm van pijlers, de doelstellingen van de VRMWB geformuleerd. Deze formuleert de VRMWB als volgt: **1. Stimuleren van een redzame samenleving** De basis van een veilige en veerkrachtige samenleving zijn de mensen die er wonen, werken, ondernemen en studeren. In een redzame samenleving is iedereen zich bewust van (brand)veiligheid en weten zij wat zij daaraan zelf kunnen bijdragen. **2. Bijdragen aan een veilige leefomgeving** Een veilige leefomgeving creëer je niet alleen, maar samen. Inwoners, onder - nemers, zorg- en hulpverleners, ieder - een draagt zijn steentje bij. De regierol ligt bij de gemeenten. We adviseren gemeenten in een vroeg stadium over het beheersen van risico's om incidenten, rampen en crises te voorkomen. We blijven ons advies verbeteren door onze informatiepositie te versterken. Het Veiligheid Informatie Knooppunt (VIK) is hier een voorbeeld van. Dit informatie gestuurd adviseren passen we toe op specifieke thema's en/of gebiedsgericht. 3. **Leveren van een hulpvaardige en slagvaardige inzet** Wij bieden slagvaardige en vakbekwame veiligheidszorg bij incidenten, rampen en crises. Daarbij ondersteunen we onze bestuurders, die verantwoordelijk zijn voor de beheersing van een crisis, bestrijding van een calamiteit en zorg hebben voor hun bevolking. Daarbij zet de VRMWB in op een wendbare en duurzame organisatie.
Relatie met gemeentelijke doelstellingen	De gemeente Loon op Zand is op basis van de Wet Veiligheidsregio's belast met de organisatie van de crisisbeheersing in de gemeente. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Loon op Zand trof, samen met de colleges van de andere gemeenten in de regio, een gemeenschappelijk regeling onder de naam "Veiligheidsregio Midden- en West Brabant".
Risico's	Geen specifieke risico's

[11] Bestuursorganen: algemeen bestuur, dagelijks bestuur en een voorzitter. Het algemeen bestuur kan commissies van advies en bestuurscommissies instellen.

Baanbrekers (Waalwijk)[12]	
Doel	- Baanbrekers streeft naar een zo hoog mogelijke participatie van inwoners van de gemeenten Heusden, Loon op Zand en Waalwijk. - De focus ligt vooral op het zoveel mogelijk naar een reguliere baan helpen van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. - Voor mensen waarbij dit niet haalbaar is, biedt Baanbrekers beschut werk aan. - Daarnaast verstrekt Baanbrekers onder andere de uitkeringen en bijzondere bijstand. - Belangrijke waarden voor de uitvoeringsorganisatie zijn zelfredzaamheid, duurzame samenwerking en sociale innovatie.
Bevoegdheden	Aan Baanbrekers zijn de bevoegdheden tot regeling en bestuur overgedragen voor de uitvoering van: - De Participatiewet (hierin zijn 1 januari 2015 de Wet werk en bijstand (WWB), de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en een deel van de Wajong opgegaan) - Besluit bijstandverlening zelfstandigen (BBZ) - Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) - Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) - Wet sociale werkvoorzieningen en de daarop gebaseerde (uitvoerings)regelingen voor zover die uitvoering aan de gemeenten is opgedragen. - Het oprichten, exploiteren en in stand houden van activiteiten voor industriële werkzaamheden, facilitaire dienstverlening, detacheringen en trajectbegeleiding, welke gericht zijn op het behouden dan wel bevorderen van de arbeidsbekwaamheid van de werknemer mede met het oog op het kunnen gaan verrichten van arbeid onder zo regulier mogelijke omstandigheden. Daarnaast kunnen bepaalde taken verricht worden voor één of meerdere gemeenten, indien daarom verzocht wordt en het algemeen bestuur dit verzoek inwilligt. Deze taken worden op basis van een overeenkomst uitgevoerd.
Vertegenwoordiging	Wethouder Van Wel heeft zitting in het dagelijks bestuur en algemeen bestuur. Wethouder Brekelmans is zijn plaatsvervanger en lid van het algemeen bestuur. De raadsleden Veldkamp en Van Kleij zijn lid van het algemeen bestuur.[13]
Rol gemeenteraad	De gemeenteraad heeft de mogelijkheid om bij vaststelling van de begroting en besteding van een eventueel rekeningsaldo een zienswijze in te dienen. De gemeenteraad wijst uit zijn midden twee leden van het algemeen bestuur en hun plaatsvervangers aan. Deze AB-leden hebben een verbindende rol tussen de raad en Baanbrekers.
Afspraken over doelen en prestaties	In de gemeenschappelijke regeling staat dat de deelnemende partijen verantwoordelijk zijn voor het integraal en strategisch beleid op de terreinen participatie, activering en re-integratieZe vertalen deze visie in

[12] Loon op Zand, Heusden, Waalwijk

[13] Bestuursorganen: algemeen bestuur, dagelijks bestuur en een voorzitter. Het algemeen bestuur kan commissies van advies en bestuurscommissies instellen.

	een opdracht aan Baanbrekers. Baanbrekers stelt op basis hiervan een meerjarenplan vast. Om mensen stappen te laten zetten naar en op de arbeidsmarkt biedt Baanbrekers begeleiding en bemiddeling (in-, door- en uitstroom). De inzet moet leiden tot zo hoog mogelijke arbeidsparticipatie (inclusie). Het streven is dat mensen zo goed mogelijk gebruik maken van hun capaciteiten en mogelijkheden om aan de slag te gaan op een zo regulier mogelijke werkplek. Om dit te bereiken worden de inhoudelijke kaders jaarlijks vastgelegd in de kaderbrief die tot stand komt in nauw overleg met de 3 gemeenten. Deze wordt vervolgens vertaald naar een (meerjaren)begroting waar de raad een zienswijze op kan indienen. Deze cyclus wordt afgesloten met een jaarrekening, waarin Baanbrekers beleidsmatig en financieel verantwoording aflegt.
Relatie met gemeentelijke doelstellingen	Wij vinden het als gemeente belangrijk dat onze inwoners zoveel als mogelijk participeren. Baanbrekers levert hierin een bijdrage aan de gemeentelijke doelen door inwoners (waar mogelijk) naar zo regulier mogelijk werk te begeleiden. Dit sluit aan bij de doelen in het sociale domein zoals het versterken van de zelfredzaamheid, eigen kracht, gezondheid e.d.
Risico's	Als de economie verslechterd, wordt de doelgroep van Baanbrekers groter, waardoor de kosten toenemen.

Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord (RAV) (Tilburg)[14]	
Doel	Het (doen) verlenen van ambulancezorg.
Bevoegdheden	Alle bevoegdheden die nodig zijn om zijn taken (het verlenen van ambulancezorg en het in stand houden van een meldkamer ambulancezorg uit te voeren.
Vertegenwoordiging	Burgemeester Van Aart is lid van het algemeen bestuur.[15]
Rol gemeenteraad	De gemeenteraad kan een zienswijze indienen op de begroting en de besteding van een eventueel jaarrekeningsaldo.
Afspraken over doelen en prestaties	Omdat de ambulancezorg op grond van de Tijdelijke wet ambulancezorg door de zorgverzekeraars wordt bepaald, maken zij afspraken met de RAV over het niveau van dienstverlening en de bijbehorende kosten.
Relatie met gemeentelijke doelstellingen	Gelet op de financiering van de ambulancezorg door de zorgverzekeraars, is de bijdrage van de RAV aan gemeentelijke doelstellingen beperkt. Momenteel wordt onderzocht hoe de RAV in de toekomst bestuurlijk vorm gegeven kan worden op een manier die hierbij past.
Risico's	Een risico is de budgettering vanuit de NZA, die lager kan zijn de werkelijke kosten. Om dit risico van 3,700 mln op te minimaliseren worden Landelijk (AZN) en lokaal (zorgverzekeraar) voortgangsoverleggen gevoerd.

[14] Loon op Zand, Altena, Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Bernheze, Boekel, Boxtel, Breda, Dongen, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Gilze en Rijen, Goirle, Halderberge, 's-Hertogenbosch, Heusden, Hilvarenbeek, Land van Cuijk, Maashorst, Meijerijstad, Moerdijk, Oisterwijk, Oosterhout, Oss, Roosendaal, Rucphen, Sint-Michielsgestel, Steenbergen, Tilburg, Vught, Waalwijk, Woensdrecht, Zundert.
[15] Bestuursorganen: algemeen bestuur, dagelijks bestuur en een voorzitter.

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) (Den Haag)	
Maatschappelijk belang	BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De BNG draagt met de gespecialiseerde dienstverlening bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak.
Bestuurlijk belang	Onze gemeente heeft zeggenschap via het stemrecht op aandelen (één stem per aandeel). Burgemeester Van Aart vertegenwoordigt de gemeente als aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.
Beleidsvoornemens	Niet van toepassing
Risico's	Geen risico's te melden. Creditrating bijv. Standard & Poor's: AA+ (heel goed.)

Brabant Water NV ('s-Hertogenbosch)	
Maatschappelijk belang	Brabant Water voorziet ruim 2,4 miljoen inwoners van vrijwel heel Noord-Brabant van drinkwater. Jaarlijks verzorgen de 34 waterproductiebedrijven de winning en zuivering van circa 200 miljoen m^3 water. Via een hoofdleidingnet van bijna 17.000 kilometer komt het drinkwater bij ruim 1.070.000 klanten thuis. Brabant Water levert een bijdrage aan het waarborgen van een goede volksgezondheid, de zorg voor het milieu en aan de economische ontwikkeling in het voorzieningsgebied.
Bestuurlijk belang	Burgemeester Van Aart vertegenwoordigt onze gemeente als aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.
Beleidsvoornemens	Niet van toepassing
Risico's	Geen risico's te melden.

Exploitatie De Werft en De Wetering (Kaatsheuvel)	
Maatschappelijk belang	Waarborgen van tijdelijk beheer van De Werft en De Wetering. Het toegankelijk houden van binnensportaccommodaties in de kernen Kaatsheuvel en Loon op Zand.
Bestuurlijk belang	Burgemeester Van Aart vertegenwoordigt onze gemeente als aandeelhouder.
Beleidsvoornemens	Er zijn vanuit de gemeente geen beleidsvoornemens geformuleerd. Resultaat zou minimaal moeten zijn, aansluitend op doelstelling van opzet en exploitatie BV
Risico's	Geen risico's te melden.

Financieel beeld verbonden partijen

Partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat	Reserve
	1-1-21	31-12-21	1-1-21	31-12-21		
Regio Hart van Brabant[16]	103	103	1.709	n.b.	nihil[17]	Art. 25 lid 7 GR
GGD Hart voor Brabant	5.581	5.516	n.b.	n.b.	€ 0[18]	Nota reserves en voorzieningen
OMWB	1.815	1.843	3.955	3.955	€ 0[19]	
Veiligheidsregio MWB	16.732	14.335	46.316	50.688	€ 0	Beleid reserves en voorzieningen
Baanbrekers	4.168	2.283	7.167	10.781	€ 0	Nota reserves en voorzieningen
RAV	13.749	13.708	23.696	27.096	€ 0	Nota reserves en voorzieningen
BNG	4,99 mld	4,89 mld	132,5 mld	144,8 mld	163.000	
Brabant Water NV	635.876	665.384	456.756	479.546	29.508	
EWW BV	-91	-133	1.277	860	-56	

[16] Bestuurscommissie jeugd en Midpoint zijn onderdeel van de financiële positie van GR Regio Hart van Brabant.
[17] Afspraken over het resultaat zijn opgenomen in artikel 25 GR Hart van Brabant
[18] Conform de afspraken hierover in de nota reserves en voorziening (besluit AB GGD Hart voor Brabant)
[19] Negatieve resultaten worden afgeboekt van reserves (indien aanwezig) of naar rato van omzet ten laste gebracht van de deelnemers. Positieve resultaten worden bestemd voor een risicoreserve of naar rato van omzet uitgekeerd aan de deelnemers.

Paragraaf 7. Grondbeleid

De paragraaf Grondbeleid geeft inzicht in het grondbeleid van de gemeente Loon op Zand in relatie tot de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in deze programmabegroting. De paragraaf grondbeleid in de jaarrekening 2020 en het MPG 2020 zijn op 8 juli jl. door de gemeenteraad vastgesteld. Om deze reden is de voorliggende paragraaf grondbeleid slechts op een aantal kleine aspecten geactualiseerd. De cijfers in de tabellen zijn gelijk aan de cijfers gepresenteerd in het vastgestelde MPG 2020.

Grondbeleid

Het beleid van de gemeente Loon op Zand op het gebied van grondzaken is vastgelegd in de Nota Grondbeleid 2017. Met het grondbeleid wordt nagestreefd de ruimtelijke opgave met betrekking tot de verschillende beleidsprogramma's te realiseren of te faciliteren. Daarnaast is in het grondbeleid vastgelegd hoe er op een verstandige manier omgegaan dient te worden met de beschikbare financiële middelen. Naast de Nota Grondbeleid zijn in tabel 1 ook de overige vigerende beleidsdocumenten weergegeven die betrekking hebben op het grondbeleid van de gemeente. De Nota Kostenverhaal en de Nota Grondbeleid worden in 2022 en 2023 geactualiseerd. De belangrijkste reden hiervoor is de invoering van de omgevingswet en de nieuwe/vernieuwde grondbeleidsinstrumenten die daarbij horen

Tabel 1: Overzicht grondbeleid gemeente Loon op Zand

Beleid	Omschrijving	Besluit	Actualisatie/ herziening
Nota Grondbeleid	Richtinggevend en kaderspellen bij gebiedsontwikkeling met een faciliterend grondbeleid als primaire beleidsrichting.	2017	2022/23
Notitie Grondprijzen	Jaarlijkse vaststelling van grondprijzen.	2020	2021
Nota Kostenverhaal	Beleid met betrekking tot het kostenverhaal van bovenplanse kosten en ruimtelijke ontwikkelingen.	2016	2022
Beleid uitgifte reststroken en handhaving gemeentelijke eigendommen	Beleid met betrekking tot verkoop snippergroen en handhaving gemeentelijke eigendommen.	2013	n.t.b.
Exploitatieverordening	Bevat de voorwaarden waaronder de gemeente medewerking zal verlenen aan het in exploitatie brengen van gronden. Alleen van toepassing op overeenkomsten gesloten voor 1 juli 2008.	2005	n.v.t.

Per 1 september 2020 telde het grondbedrijf 26 projecten. Deze projecten dragen bij aan de ruimtelijke doelstellingen van de gemeente. De meeste projecten dragen daarnaast ook bij aan het beleid op het gebied van wonen en/of economie. Een kleiner aantal projecten dragen bij aan maatschappelijke voorzieningen op het vlak van onderwijs, sport, cultuur, recreatie, infrastructuur en duurzaamheid.

Ontwikkelingen

De markt voor koopwoningen wordt gekenmerkt door krapte en stijgende (woning)prijzen. Nieuwbouwwoningen in deze gemeente worden goed verkocht en de geprognosticeerde uitgifte van woningbouwkavels in 2021 gaat naar verwachting behaald worden. Het aantal nieuwe woningbouwinitiatieven blijft voor de komende jaren op peil. De laatste prognoses van de provincie laten ook extra ruimte zien om de woningvoorraad de komende tien jaar verder uit te breiden. De Woonvisie uit 2016 en een duidelijke prioritering van de projecten moet zorgen dat er kwantitatief

en kwalitatief aangesloten wordt op de vraag naar (nieuwbouw)woningen. De vraag naar bedrijfskavels is dit jaar toegenomen. Voor 2021 wordt de uitgifte van ca. 0,50 hectare ruimschoots overtroffen (0,88 ha uitgegeven per 15-9). Wanneer de huidige vraag aanhoudt zal de huidige voorraad bouwrijpe bedrijfskavels veel eerder uitverkocht zijn dan tot nu toe aangenomen (voorraad per 1-1-2021 ca. 3,0 ha). De locaties waar de gemeente zelf woningbouw- en bedrijfskavels kan uitgeven drogen de komende jaren op . Om ook op de middellange- en lange termijn meer te kunnen sturen op onze beleidsdoelen onderzoeken we de mogelijkheden om op nieuwe locaties gemeentelijke bouwkavels te kunnen uitgeven. Daarnaast wordt ook gekeken naar de mogelijkheden om initiatiefnemers scherpere kaders mee te geven bij de ontwikkeling van ruimtelijke projecten.

Ondanks de gunstige omstandigheden voor kavelverkoop is het nog steeds een uitdaging om het geprognosticeerde aantal kavelverkopen jaarlijks te halen. Dit heeft te maken met een grotere vraag vanuit de markt ten opzichte van de beschikbare capaciteit die aanwezig is bij de planvorming, de uitvoering en de realisatie. Dit zorgt voor stijgende investeringskosten en voor langere doorlooptijden. In sommige gevallen wordt gedurende de planvorming uiteindelijk toch afgezien van nieuwbouw. Naast de lopende ontwikkelingen zal, zoals in de vorige alinea benoemd, de komende jaren extra aandacht besteed worden aan het mogelijk maken nieuwe ontwikkelingen op de middellange en lange termijn.

Resultaten grondexploitatie

De grondexploitaties zijn begin 2021 geactualiseerd en waar nodig herzien. In tabel 2 worden de resultaten samengevat. Onder tabel 2 volgt een beknopte technische toelichting op de cijfers.

Tabel 2: Resultaten en verliesvoorzieningen bouwgronden in exploitatie (bedragen x € 1.000,=)

nr.	Project	Boekwaarde 31-12-2019	verwacht eindsaldo	eindjaar	verlies voorziening*
1102	2e fase ''De Els''	-318	-489	2023	-489
1145	Molenwijck fase 3 en 4	22	2	2021	0
1176	De Hooivork II	-56	-154	2021	-154
1185	Westwaard (Sweensstraat West)	2.647	734	2028	0
1107	Bedrijvenpark Kaatsheuvel	-4.506	-1.138	2026	-1.138
1517	Herontwikkeling BS De Hil	0	0	2020	0
	Totaal	**-2.211**	**-1.044**		**-1.780**

* De bedragen in deze kolom betreffen de totale verliesvoorziening die getroffen is per project.

De boekwaarden geven aan in welke mate er in projecten is geïnvesteerd. Het ‘’verwacht eindsaldo’’ betreft het verwachte resultaat op eindwaarde in het jaar dat het project naar verwachting afgesloten kan worden. Een verliesvoorziening is noodzakelijk wanneer het te verwachten eindsaldo negatief is. Voor de bouwgronden in exploitatie wordt zoveel mogelijk gerekend met eenduidige parameters. Hieronder zijn de gehanteerde parameters in de grondexploitaties weergegeven:

Rente	2,50%
Kostenstijging	2,00%
Opbrengstenstijging woningbouw	1,25%
Opbrengstenstijging bedrijventerrein	1,00%

Met betrekking tot de toerekening van rente wordt een percentage gehanteerd van 2,5%. Ten opzichte van vorig jaar is het percentage met ca. 0,15% toegenomen. De CBS-cijfers met betrekking tot inflatie en prijsindex met grond-, weg- en waterbouw (GWW) over het afgelopen jaar zijn geraadpleegd om de ramingen van prijspeil 1-1-2020 naar prijspeil 1-1-2021 te brengen. De algemene inflatie over 2020 bedroeg ca. 1,6%. Om te komen tot een redelijke parameter voor de gemiddelde kostenstijging op langere termijn is de ‘’Outlook grondexploitaties 2021’’ gepubliceerd

door adviesbureau in de ruimtelijke ontwikkeling Metafoor geraadpleegd. Een gemiddelde kostenstijging van 2% past binnen de aangegeven bandbreedtes voor de korte, middellange en lange termijn. Met betrekking tot de opbrengstenstijging is een onderscheid gemaakt tussen woningbouw en bedrijventerreinen. De gehanteerde parameters voor opbrengstenstijging zitten aan de onderkant van de bandbreedtes aangeven in de ''Outlook grondexploitatie 2021''. Hiermee is gekozen voor een behoudende insteek. Bij projecten waar de opbrengsten en de opbrengstenstijging contractueel zijn vastgelegd wordt de parameter aan de contractuele afspraken aangepast. Bij bouwgronden in exploitatie is prijspeil 1 januari 2021 gehanteerd. Prijsstijgingen worden doorberekend vanaf 1 januari 2021.

Faciliterende projecten

Naast de ''bouwgronden in exploitatie'' wordt ook faciliterend grondbeleid toegepast waarbij de gemeente de conform de Wet ruimtelijke ordening de kosten verhaald. Dit betekent dat er in financiële zin gestuurd wordt op een neutraal eindsaldo. De getroffen verliesvoorzieningen met betrekking tot de nog lopende projecten bedragen in totaal € 123.000,= (per 1-1-2021). Er zijn geen nieuwe verliesvoorzieningen opgenomen. Per project wordt in tabel 3 aangegeven of er sprake is van een overeenkomst en welk type overeenkomst het betreft. Voor een aantal projecten is het eindjaar onbekend. Dit heeft een tweetal oorzaken. Projecten zonder overeenkomst en projecten met een initiatiefovereenkomst hebben nog geen concrete planning. Daarnaast liggen een aantal projecten stil waarbij de voortgang afhankelijk is van de initiatiefnemer. De projecten Park Wijtenburg (1551) en Salmrijck (1552) zijn dit jaar geopend (stand per 15-9-2021).

Tabel 3: Faciliterende projecten (bedragen x € 1.000,=)

nr.	Project	over-eenkomst	boekwaarde 31-12-2020	eindjaar	verlies voorziening*
Faciliterend met overeenkomst:					
1136	Amerikastraat Hoofdstraat	exploitatie	-12	2021	-16
1501	Woningbouw Kasteelweide	exploitatie	-1	2021	0
1537	Rechtvaart 23-30	initiatief	-3	2021	0
1538	Kloosterstraat 40-42	exploitatie	0	2021	0
1541	Van Lier Park	initiatief	-6	n.t.b.	0
1543	Berndijksestraat 14	exploitatie	19	n.t.b.	0
1545	Vossenberg	exploitatie	4	n.t.b.	0
1547	Woningen Braakakker Kinkenpolder	initiatief	-1	n.t.b.	0
1548	Hoofdstraat - Dr. van Beurdenstraat	exploitatie	-5	n.t.b.	0
1549	Pr.Hendrikstraat-Gasthuisstraat	exploitatie	-5	n.t.b.	0
1550	CPO Hogemast Ecliptica/Kloosterstr.	initiatief	-1	n.t.b.	0
1551	Park Wijtenburg	initiatief	0	n.t.b.	0
1552	Salmrijck	initiatief	0	n.t.b.	0
Faciliterend met overeenkomst (industrie):					
1518	Hoge Steenweg 58-64	exploitatie	7	2021	0
1526	Herontwikkeling Peperstraat 21-25	exploitatie	-45	2021	0
1535	Wereld van de Efteling 2030	exploitatie	-56	2030	0
1539	Hotelzone Horst	initiatief	-3	n.t.b.	0
1540	Van Son en Koot	initiatief	2	n.t.b.	0
1544	Zuidelijke Ontsluiting WvdE 2030	exploitatie	0	n.t.b.	0
1546	Vakantiepark Droomgaard	initiatief	-1	n.t.b.	0
Faciliterend zonder overeenkomst					
1157	Chalet Fontaine / 't Rooi Dorp	geen	-90	onb.	-90
Faciliterend zonder overeenkomst (industrie)					
1189	Hoge Steenweg 85	geen	-17	onb.	-17
	Totaal		**-215**		**-123**

Strategische gronden en ruilgronden

Naast grondexploitaties en faciliterende projecten heeft de gemeente nog andere gronden in haar bezit die op verschillende wijzen kunnen worden ingezet ten behoeve van het grondbeleid, zogenaamde strategische gronden en ruilgronden. Deze gronden kunnen op termijn ingezet worden voor ruimtelijke ontwikkelingen. In tabel 4 wordt een overzicht gegeven van de strategische- en ruilgronden. De complexen 1301, 1143, 1171 en 1302 blijven naar verwachting de komende jaren in portefeuille als strategische grondposities.

Tabel 4: Strategische gronden en ruilgronden (bedragen x € 1.000,=)

nr.		Naam	oppervlakte	boekwaarde 31-12-2020
Materiële vaste activa				
	1301	Verspreide bouwkavels	490	-26
	1143	Kets West II 2e fase	40.120	-230
	1171	Klooster Erasstraat (afgesloten)	1.650	-15
Voorraad ruilgronden				
	1302	Verspreide percelen	30.420	-691
		Totaal	**72.680**	**-963**

Winstnemingen

Winsten conform de richtlijnen van het BBV worden genomen op basis van het voorzichtigheidsbeginsel. Dit leidt ertoe dat realisatie van winst moet worden uitgesteld tot daarover voldoende zekerheid bestaat. Richtlijnen vanuit de BBV verplichten gemeenten sinds 2016 om onder voorwaarden tussentijds winst te nemen. Eventuele winstnemingen over het jaar 2020 worden in de komende jaarrekening en het MPG opgenomen en verantwoord.

Risico's en weerstandsvermogen

In tabel 5 nemen we de risicobedragen op die niet zijn meegenomen in de resultaten/waardering van de projecten. Deze risico's vangen we op door het weerstandsvermogen van de gemeente. In paragraaf 2 ''Weerstandsvermogen en risicobeheersing'' wordt in beeld gebracht in welke mate de risicobedragen uit tabel 6 opgevangen kunnen worden. Omdat de grootste risico's in de ''bouwgronden in exploitatie'' zitten zijn deze per project weergegeven in tabel 6.

Tabel 6: Risico's bouwgronden in exploitatie (bedragen x € 1.000,=)

nr.	Naam	bedrag
1102	2e fase ''De Els''	-186
1145	Molenwijck fase 3 en 4	-13
1176	De Hooivork II	-20
1185	Westwaard (Sweensstraat West)	-1.110
1107	Bedrijvenpark Kaatsheuvel (Kets-West II 1e fase)	-489
1517	Herontwikkeling BS De Hil (afgesloten per 31-12-2020)	0
divers	Faciliterende projecten	-19
divers	Strategische gronden en ruilgronden	0
	Totaal	**-1.836**

In de gemeente Loon op Zand wordt het benodigde en het beschikbare weerstandsvermogen op gemeenteniveau bepaald. De risico-inschatting van het grondbedrijf is hier een onderdeel van. Het beschikbare weerstandsvermogen van de gemeente is ten behoeve van de jaarrekening 2020 beoordeeld als ruim voldoende met een ratio van 1,6 en ligt daarmee boven de vereiste minimale grens van 1,0 zoals benoemd in het coalitie akkoord 2018-2022.

Overzicht van baten en lasten

Recapitulatie van de vensters

	2022			2023			2024			2025		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Bestuur en organisatie	-1.223	-	-1.223	-1.214	-	-1.214	-1.231	-	-1.231	-1.250	-	-1.250
Dienstverlening	-760	371	-389	-721	371	-350	-727	371	-356	-735	371	-364
Openbare orde en veiligheid	-2.173	63	-2.109	-2.205	63	-2.142	-2.210	63	-2.147	-2.245	63	-2.181
Subtotaal Venster 1 Bestuur en dienstverlening	*-4.156*	*434*	*-3.722*	*-4.140*	*434*	*-3.705*	*-4.168*	*434*	*-3.734*	*-4.230*	*434*	*-3.796*
Onderwijs	-2.052	405	-1.647	-2.019	405	-1.614	-2.017	405	-1.612	-2.016	405	-1.611
Sport, cultuur en welzijn	-3.027	397	-2.631	-2.352	397	-1.956	-2.910	397	-2.513	-2.913	383	-2.530
Voorliggende voorzieningen	-3.631	211	-3.420	-3.627	211	-3.416	-3.635	211	-3.424	-3.661	211	-3.450
Maatwerk	-12.276	-	-12.276	-12.305	-	-12.305	-12.313	-	-12.313	-12.573	-	-12.573
Participatie	-8.920	3.740	-5.181	-8.895	3.740	-5.156	-8.751	3.740	-5.012	-8.650	3.740	-4.910
Subtotaal Venster 2 Gemeenschappen	*-29.906*	*4.752*	*-25.154*	*-29.199*	*4.752*	*-24.447*	*-29.626*	*4.752*	*-24.875*	*-29.812*	*4.738*	*-25.074*
Omgeving	-5.672	329	-5.343	-5.821	355	-5.466	-5.888	406	-5.482	-6.032	456	-5.576
Duurzaamheid	-5.313	5.814	501	-5.257	5.835	578	-5.311	5.856	545	-5.300	5.877	577
Wonen	-2.641	583	-2.057	-2.459	548	-1.910	-2.391	548	-1.843	-2.207	548	-1.659
Economische ontwikkeling	-826	145	-680	-662	145	-517	-667	145	-521	-672	145	-526
Subtotaal Venster 3 Omgeving en economische ontwikkeling	*-14.451*	*6.871*	*-7.580*	*-14.199*	*6.883*	*-7.316*	*-14.256*	*6.955*	*-7.301*	*-14.210*	*7.027*	*-7.183*
Overhead	-10.514	367	-10.147	-10.806	367	-10.439	-10.705	367	-10.339	-10.642	367	-10.275
Lokale heffingen	-350	9.626	9.276	-355	9.877	9.522	-359	10.136	9.777	-364	10.401	10.038
Algemene uitkeringen	-	37.293	37.293	-	37.137	37.137	-	37.241	37.241	-	37.554	37.554
Dividend	-14	81	68	-13	81	68	-13	81	68	-12	81	69
Financieringsfunctie	-23	284	261	119	84	204	109	141	249	101	185	286
Overige algemene dekkingsmiddelen	-238	25	-213	-568	25	-543	-907	25	-882	-1.240	25	-1.215
Onvoorziene uitgaven	-25	-	-25	-25	-	-25	-25	-	-25	-25	-	-25
Vennootschapsbelasting	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Subtotaal Overhead en algemene dekkingsmiddelen	*-11.164*	*47.676*	*36.512*	*-11.648*	*47.572*	*35.924*	*-11.900*	*47.991*	*36.090*	*-12.182*	*48.614*	*36.431*
Mutaties reserves	*-1.397*	*1.892*	*495*	*-1.120*	*620*	*-500*	*-514*	*398*	*-116*	*-414*	*278*	*-137*
Totaal na reserves	**-61.074**	**61.625**	**551**	**-60.306**	**60.262**	**-44**	**-60.465**	**60.530**	**65**	**-60.849**	**61.091**	**242**

Overzicht van incidentele baten en lasten

	2022	2023	2024	2025
Saldo meerjarenbegroting 2022 – 2025	**551**	**-44**	**65**	**242**
Incidentele lasten				
- Organisatieontwikkeling	325	300	150	
- Roadmap dienstverlening	10			
- Roadmap HRM	91			
- Medewerkersonderzoek	15			
- Onderzoek functiegebouw	20			
- Verbeterplan burgerzaken	58			
- Bijdrage RBT	103			
- Implementatie omgevingswet	369	253	258	258
- Economische impulsen	65			
- De Wetering (sloop)	497			
- Pilot gidsfunctie	75	75		
- Subsidie Kiemuur	21	21		
Subtotaal incidentele lasten	*1.649*	*649*	*408*	*258*
Incidentele baten	*0*	*0*	*0*	*0*
Incidentele toevoegingen reserves				
- Versterken reservepositie	500	500	400	400
Subtotaal incidentele toevoegingen reserves	*500*	*500*	*400*	*400*
Incidentele onttrekkingen reserves				
- De Wetering (sloop)	497			
- Bijdrage RBT	103			
- Mutaties algemene reserve	58			
Incidentele onttrekkingen reserves	*658*	*0*	*0*	*0*
Saldo van incidentele baten en lasten	**1.491**	**1.149**	**808**	**658**
Structureel en reëel saldo	**2.042**	**1.105**	**873**	**900**

Het structureel en reëel saldo van de begroting geeft aan in hoeverre de gemeente in staat is om structurele activiteiten te financieren met structurele middelen. Uit het bovenstaande overzicht blijkt dat we – met deze begroting – daar ruimschoots in voorzien. Dit past bij de geschetste onzekerheden voor het perspectief na deze meerjarenperiode. Dit past ook bij het vraagstuk voor dit moment, namelijk welke impulsen nodig zijn om de organisatie meer toekomstbestendig te maken. Dit vergt een incidentele inzet voor de komende tweeënhalf jaar. Met deze begroting leggen we daarmee ook een voorstel aan de raad voor waaruit blijkt dat er ruimte is om in de komende jaren nog keuzes te kunnen maken.

Overzicht van reserves en voorzieningen

Omschrijving	Stand 31-12-2021	Toevoegingen 2022	Ontrekkingen 2022	Stand 31-12-2022	Stand 31-12-2023	Stand 31-12-2024	Stand 31-12-2025
Algemene reserve	2.977	1.283	-555	3.705	4.711	5.111	5.511
Geblokkeerde weerstandsreserve	5.266	-	-	5.266	5.266	5.266	5.266
Algemene reserves	**8.243**	**1.283**	**-555**	**8.971**	**9.977**	**10.377**	**10.777**
Reserve kapitaallasten	2.907	-	-283	2.624	2.344	2.064	1.787
Dekkingsreserves	**2.907**	**-**	**-283**	**2.624**	**2.344**	**2.064**	**1.787**
Reserve recreatie	383	-	-103	280	280	280	280
Reserve flexibel kantoorconcept	131	-	-	131	131	131	131
Reserve decentraal arbeidsvoorwaardenbeleid	22	-	-	22	22	22	22
Reserve onderwijs	484	14	-34	464	479	493	507
Reserve bomen	46	-	-	46	46	46	46
Reserve kapitaallasten Klavier	160	-	-75	85	35	10	10
Reserve sociaal domein	187	-	-95	92	12	12	12
Reserve coronagerelateerde effecten	1.080	-	-	1.080	1.080	1.080	1.080
Bestemmingsreserves	**2.493**	**14**	**-307**	**2.201**	**2.085**	**2.074**	**2.088**
Reserve bovenwijkse voorzieningen	718	-	-	718	718	718	718
Reserve planherziening	300	-	-140	160	60	60	60
Reserves grondbedrijf	**1.018**	**-**	**-140**	**878**	**778**	**778**	**778**
Reserve onderhoud gebouwen	604	-	-	604	604	604	604
Reserve automatisering	313	-	-	313	313	313	313
Reserve openbaar groen/plantsoenen	106	-	-	106	106	106	106
Reserve openbare verlichting	214	-	-	214	214	214	214
Reserve wegen	968	-	-468	500	500	500	500
Reserve rechtpositionele Verplichting	208	100	-140	169	158	165	165
Reserve onderhoud Het Klavier	213	-	-	213	213	213	213
Reserve bouwleges	200	-	-	200	200	200	200
Egalisatiereserves	**2.826**	**100**	**-607**	**2.319**	**2.309**	**2.315**	**2.315**
Totaal reserves	**17.487**	**1.397**	**-1.892**	**16.992**	**17.492**	**17.609**	**17.745**
Verliesvoorzieningen grondbedrijf	1.916	-	-	1.916	1.916	1.916	1.916
Voorziening riolering	6.145	-	-33	6.112	6.080	6.047	6.014
Voorziening wethouderspensioenen	4.668	-	-210	4.458	4.244	4.026	3.803
Voorziening reiniging	573	-	-201	372	372	372	372
Voorziening groot onderhoud Wetering	243	-	-	243	243	243	243
Verliesvoorziening EWW BV	130	-	-	130	130	130	130
Voorziening dubieuze debiteuren	376	-	-	376	376	376	376
Voorziening faillisementen	103	-	-	103	103	103	103
Totaal voorzieningen	**14.153**	**-**	**-444**	**13.709**	**13.462**	**13.211**	**12.956**

Reserve	Mutaties	2022	2023	2024	2025	Restantclaim
Algemene reserve	Verbeterplan burgerzaken	58	-	-	-	-
Algemene reserve	Incidentele posten Wetering	497	-	-	-	-
Reserve onderwijs	Asbestsanering Lage Weijkens	34	-	-	-	-
Reserve sociaal domein	Maatpact fase II	15	-	-	-	-
Reserve sociaal domein	Trainees sociaal domein	80	80	-	-	-
Reserve kapitaallasten	Venster 2 Gemeenschappen	17	14	14	12	-
Reserve recreatie	Bijdrage RBT	103	-	-	-	-
Reserve planherziening	Actualisatie grondbeleid en kostenverhaal	30	20	-	-	-
Reserve planherziening	Voorbereidingskosten nieuwe ontwikkelingen	110	80	-	-	-
Reserve wegen	Overheveling naar algemene reserve	468	-	-	-	-
Reserve kapitaallasten	Venster 3 omgeving en economische ontwikkelingen	162	162	162	162	-
Reserve rechtspostionele verplichtingen	Kosten bovenformatief	140	111	93	-	-
Reserve kapitaallasten Klavier	Dekking kapitaallasten Klavier	75	50	25	-	-
Reserve kapitaallasten	Overhead en algemene dekkingsmiddelen	104	104	104	104	-
Reserve recreatie	Parkeerproblematiek Roestelbergstraat	-	-	-	-	200
Reserve onderwijs	De Nieuwe School (De Berk)	-	-	-	-	46
Algemene reserve	Restant budget uitbreiding griffie	-	-	-	-	8
	Totaal onttrekkingen reserves	**1.892**	**620**	**398**	**278**	**254**
Algemene reserve	Incidentele posten Wetering	315	506	-	-	-
Reserve onderwijs	Structurele toevoeging	14	14	14	14	-
Algemene reserve	Versterken reservepositie	500	500	400	400	-
Algemene reserve	Overheveling vanuit reserve wegen	468	-	-	-	-
Reserve rechtspostionele verplichtingen	Structurele toevoeging	100	100	100	-	-
	Totaal toevoegingen reserves	**1.397**	**1.120**	**514**	**414**	**-**

Bijlage 1. Investeringsagenda

In het investeringsplan 2022-2025 staan alle, tot nog toe bekende, investeringen voor de komende jaren vermeld. Het investeringsplan is samengesteld met de informatie uit de beheer-en beleidsplannen binnen de gemeente. Het betreft hier zowel nieuwe investeringen als vervangingsinvesteringen. Onder de tabel staat een specificatie van de vervangingsinvesteringen. Per jaar wordt vermeld welke investeringen gepland staan, gespecificeerd per discipline. Het betreft hier netto-investeringen: eventuele subsidies of bijdragen van derden zijn hierin al verrekend. De kapitaallasten volgend uit deze investeringen zijn reeds verwerkt in de begroting. Het totaal aan investeringen gepland voor 2022 is bijna € 2,7 miljoen.

	Te voteren	2022	2023	2024	2025
Vervangingsinvesteringen	**142**	**142**	**309**	**68**	**1.511**
Civiele duikers					
- Duikers	20	20	20	20	20
Groen					
- Vervanging openbaar groen		273	273	273	273
Riolering					
- Relining	100	100	100	100	
- Buitenvaert,Smallevaert, Ringvaert en Bredevaert	1742	348	1.394		
Speelvoorzieningen en straatmeubilair					
- Vervanging speelvoorzieningen	120	120	120	120	120
- Vervanging straatmeubilair	20	20	20	20	20
Verkeer					
- Parkeerterreinen Theresia	445	97	388		
- Roestelbergseweg, rijbaan en fietspad, incl bomen	1283	128	128	1027	
- Verbeteren fietsvoorziening Dreefseweg en Dongenseweg	589	118	471		
Wegen					
- Levensduurverlengend onderhoud wegen			716	716	716
- Rotonde aanleggen Europalaan-Dreefseweg	480	48	48	384	
- Rotonde aanleggen Europalaan-Paulus Potterplein	480 70	48 70	48	384	
- Kasteellaan openbare verlichting				325	
- Van Heeswijkstraat	238	48	190		
- Strickenlaan	225	45	180		
- Tijsmansstraat	225	45	180		
- Van Immerseelstraat	403	81	322		
- Willibrordusstraat					129
- Pr Beatrixstraat en Pr Irenestraat					117
- Doctor Schaepmanstraat en Prinses Marijkestraat				374	1494
- Herinrichten Hilsestraat					
- Prinsessenbuurt/ Pastoor Rietraweg					203
- Pastoor Kampstraat en Galgeneind			111	444	96
- Brandsestraat			12	12	
- Moleneind	227	227			
- De Lage Zandschel	459	459			
Totaal	**7.268**	**2.661**	**5.030**	**4.267**	**4.699**

Voor de kredieten waarvan we een in 2022 een voorbereidingskrediet hebben en in 2023 het uitvoeringskrediet vragen we het krediet leggen we het totale krediet nu in 1 keer ter goedkeuring voor.

Overzicht vervangingsinvesteringen

	Oorspr. vv-jaar	Herz. vv-jaar	Investering	Afschr.-termijn	Kapitaallasten 1e jaar na inv.
Investeringen 2022					
Koffiezetapparaten	2018	2022	35	7	5
Paslezers 3x GFT cont hoogbouw	2019	2022	6	15	1
Ondergrondse RA en GFT containers 2022	2022		36	15	2
MAN vrachtwagen	2022		65	10	8
Totaal investeringen 2022			142		16
Investeringen 2023					
Toegangscontrolesysteem/ milieupassen	2023		69	3	24
Volmeldingsysteem onderg. RA en papier	2023		24	10	7
Tractor Landini	2023		42	10	5
Vrachtwagen met opbouw 32-BJX-8	2023		173	10	20
Totaal investeringen 2023			308		56
Investeringen 2024					
Verv. App. afval (handheld PSION + labelprinter)	2024		10	5	2
Ondergrondse RA en GFT containers 2024	2024		5	15	1
Ondergrondse papiercontainers 2024	2024		6	15	1
Totaal investeringen 2024			21		4
Investeringen 2025					
Ondergrondse RA en GFT containers 2025	2025		26	15	2
Vervanging mobiele containers RA (10.000 stuks)	2025		350	15	28
Wisseling/ inname oude containers	2025		40	15	3
Bestelwagen 5 ton V-259-TF	2025		69	10	8
Bestelwagen 3,5 ton V-153-LD	2025		63	10	7
Bestelwagen 3,5 ton V-619-LD	2025		63	10	7
Ford Transit (2004) (88-BP-GV)	2025		15	5	3
Inventaris Klavier	2025		836	15	68
Grondwatermeetnet	2015	2025	40	5	9
Ondergr. glasbakken Oranjeplein 1x mono 1x duo	2015	2025	10	15	1
Totaal investeringen 2025			1.512		136

Begroting 2022 naar taakvelden

	Lasten	Baten	Saldo
0.1 Bestuur	1.223	0	-1.223
0.10 Mutaties reserves	1.397	1.892	495
0.2 Burgerzaken	760	371	-389
0.4 Overhead	10.514	367	-10.147
0.5 Treasury	36	365	329
0.61 OZB woningen	47	3.941	3.895
0.62 OZB niet-woningen	0	2.253	2.253
0.64 Belastingen overig	304	290	-14
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	37.293	37.293
0.8 Overige baten en lasten	263	25	-238
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	1.392	0	-1.392
1.2 Openbare orde en veiligheid	781	63	-717
2.1 Verkeer en vervoer	3.330	332	-2.998
2.5 Openbaar vervoer	2	0	-2
3.1 Economische ontwikkeling	185	0	-185
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	297	115	-182
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	13	15	2
3.4 Economische promotie	512	3.157	2.645
4.2 Onderwijshuisvesting	1.013	63	-950
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	1.039	342	-697
5.1 Sportbeleid en activering	695	1	-694
5.2 Sportaccommodaties	1.681	382	-1.299
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	102	14	-88
5.5 Cultureel erfgoed	32	0	-32
5.6 Media	550	0	-550
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.341	4	-2.344
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	2.226	195	-2.031
6.2 Wijkteams	487	12	-475
6.3 Inkomensregelingen	5.694	3.740	-1.954
6.4 Begeleide participatie	2.715	0	-2.715
6.5 Arbeidsparticipatie	512	0	-512
6.6 Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	1.545	0	-1.545
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	6.106	0	-6.106
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	6.106	0	-6.106
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	132	0	-132
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	646	0	-646
7.1 Volksgezondheid	918	4	-914
7.2 Riolering	1.955	2.467	512
7.3 Afval	2.656	3.347	691
7.4 Milieubeheer	520	0	-520
8.1 Ruimtelijk ordening	985	300	-685
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	556	43	-514
8.3 Wonen en bouwen	1.067	241	-827
Totaal	**61.074**	**61.625**	**551**

Van oude naar nieuwe indeling

Nieuw	Lasten	Baten	Saldo	Oud	Lasten	Baten	Saldo
1.1 Bestuur en organisatie	-1.223	-	-1.223	0.1 Bestuur	-1.223	-	-1.223
1.2 Dienstverlening (burgerzaken)	-1.397	1.892	495	0.2 Burgerzaken	-1.397	1.892	495
1.3 Openbare orde en veiligheid	-2.173	63	-2.109	1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-1.392	-	-1.392
				1.2 Openbare orde en veiligheid	-781	63	-717
2.1 Onderwijs	-2.052	405	-1.647	4.2 Onderwijshuisvesting	-1.013	63	-950
				4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-1.039	342	-697
2.2 Sport, cultuur en welzijn	-3.027	397	-2.631	5.1 Sportbeleid en activering	-695	1	-694
				5.2 sportaccommodaties	-1.681	382	-1.299
				5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-102	14	-88
				5.6 Media	-550	-	-550
2.3 Voorliggende voorzieningen	-3.631	211	-3.420	6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-2.226	195	-2.031
				6.2 Wijkteams	-487	12	-475
				7.1 Volksgezondheid	-918	4	-914
2.4 Maatwerk	-12.276	-	-12.276	6.6 Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	-1.545	-	-1.545
				6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-3.847	-	-3.847
				6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-6.106	-	-6.106
				6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-132	-	-132
				6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-646	-	-646
2.5 Participatie	-8.920	3.740	-5.181	6.3 Inkomensregelingen	-5.694	3.740	-1.954
				6.4 Begeleide participatie	-2.715	-	-2.715
				6.5 Arbeidsparticipatie	-512	-	-512
3.1 Omgeving	-5.672	329	-5.343	2.1 Verkeer en vervoer	-3.330	332	-2.998
				2.5 Openbaar vervoer	-2	-	-2
				5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-2.341	-4	-2.344
3.2 Duurzaamheid	-5.313	5.814	501	3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-182	-	-182
				7.2 Riolering	-1.955	2.467	512
				7.3 Afval	-2.656	3.347	691
				7.4 Milieubeheer	-520	-	-520
3.3 Wonen	-2.641	583	-2.057	5.5 Cultureel erfgoed	-32	0	-32
				8.1 Ruimtelijke ordening	-985	300	-685
				8.2 Grondexploitaties (niet bedrijventerreinen)	-556	43	-514
				8.3 Wonen en bouwen	-1.067	241	-827
3.4 Economische ontwikkeling	-826	145	-680	3.1 Economische ontwikkeling	-185	-	-185
				3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-115	115	-
				3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-13	15	2
				3.4 Economische promotie	-512	15	-497
0.1 Overhead	-10.514	367	-10.147	0.4 Overhead	-10.514	367	-10.147
0.2 Lokale heffingen	-350	9.626	9.276	0.61 OZB woningen	-47	3.941	3.895
				0.62 OZB niet-woningen	-	2.253	2.253
				0.64 Belastingen overig	-304	290	-14
				3.4 Economische promotie	-	3.142	3.142
0.3 Algemene uitkeringen	-	37.293	37.293	0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-	37.293	37.293
0.4 Dividend	-14	81	68	0.5 Treasury	-14	81	68
0.5 Financieringsfunctie	-23	284	261	0.5 Treasury	-23	284	261
0.6 Overige algemene dekkingsmiddelen	-238	25	-213	0.8 Overige baten en lasten	-238	25	-213
0.7 Onvoorziene uitgaven	-25	-	-25	0.8 Overige baten en lasten	-25	-	-25
0.10 Mutaties reserves	-1.397	1.892	495	0.10 Mutaties reserves	-1.397	1.892	495
Totaal	**-61.074**	**61.625**	**551**	**Totaal**	**-61.074**	**61.625**	**551**

Beleidsindicatoren BBV

Taakveld	Naam indicator	Eenheid	Bron	Waarde
0. Bestuur & ond.	Formatie	FTE per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	7,4
0. Bestuur & ond.	Bezetting	FTE per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	5,7
0. Bestuur & ond.	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	Eigen begroting	431
0. Bestuur & ond.	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom en totale kosten inhuur externen	Eigen begroting	24
0. Bestuur & ond.	Overhead	% van totale lasten	Eigen begroting	17
1. Veiligheid	Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	Bureau Halt	1,6
1. Veiligheid	Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	1,5
1. Veiligheid	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	4,1
1. Veiligheid	Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	0,9
1. Veiligheid	Vernielingen en beschadig-ingen (in openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	5,8
3. Economie	Functiemenging	%	LISA	50,2
3. Economie	Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	LISA	156,8
4. Onderwijs	Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	DUO	2,5
4. Onderwijs	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	DUO	12
4. Onderwijs	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwal. (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	Ingrado	1,6
5. Sport, cultuur en recreatie	Niet sporters	%	Gezondheidsenquête (CBS, RIVM)	50,1
6. Sociaal domein	Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	LISA	712,9
6. Sociaal domein	Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	Verwey Jonker Inst.– Kinderen in Tel	1
6. Sociaal domein	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	Verwey Jonker Inst.– Kinderen in Tel	3
6. Sociaal domein	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking t.o.v. de beroepsbevolking	CBS	70,9
6. Sociaal domein	Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	Verwey Jonker Inst.– Kinderen in Tel	1
6. Sociaal domein	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	CBS	198,6
6. Sociaal domein	Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	CBS	74,7
6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS	10,4
6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS	0,7
6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	CBS	0,3
6. Sociaal domein	Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	Aantal per 10.000 inwoners	GMSD	750
7. Volksgezondheid en Milieu	Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoners	CBS	123
7. Volksgezondheid en Milieu	Hernieuwbare elektriciteit	%	RWS	3,7
8. Vhrosv	Gemiddelde WOZ-waarde	Duizend euro	CBS	268
8. Vhrosv	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	BAG	90
8. Vhrosv	Demografische druk	%	CBS	76,7
8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In euro’s	COELO	797,90
8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In euro’s	COELO	879,61